

7123

1-6 9. 7-

HITŐR

B. N. HESZELN KÖNYVTÁRA
 Hirtaplakönyvtári
 üdvözlőlap
 1914. n. 98. sz.

REICH KOPPEL

KIR. TANÁCSOS, A BUDAPESTI ORTH. HITKÖZSÉG FŐRABBIA, A KÖZPONTI RABBIBIZOTTSÁG ELNÖKE

I. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

EGYES SZÁM ÁRA 40 FILLÉR.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

Ezerszer hallottuk felekezetünk legjobbjainak ajkáról, hogy az orthodox zsidóság nagyon érzi hiányát annak, hogy nincs kellő súlyu és publicitásu sajtója. — Ezerszer hallottuk a kivánságot, hogy teremtsünk eleven, jó lapot az orthodoxiának. — Ezt a hiányt fogja pótolni, ezt a kivánságot fogja valóra váltani a

HITŐR.

Nem kimélve semmiféle anyagi áldozatot, olyan szép és tartalmas lapot teremtettünk a magyar orthodox zsidóságnak, mely legnívósabb szépirodalmi heti folyóiratainknak is nemcsak hogy mögötte nem marad, hanem — külsőre és tartalomra egyaránt — azok egyikét-másikát még felül is mulja. A

HITŐR

az orthodoxia lapja és az orthodox zsidóság a maga érdekeit szolgálja, ha előfizetésével a lapot támogatja. — Hitközségektől is, magánosoktól is elvárjuk tehát, hogy előfizetéseiket késedelmezés nélkül szivesek lesznek beküldeni kiadóhivatalunknak.

ELŐFIZETÉSI-DIJ: egész évre 20 korona, félévre 10 korona, — negyedévre 5 korona.

A HITŐR szerkesztősége és kiadóhivatala VI, Eötvös-u. 33

HITŐR

FELEKEZETI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP, AZ ORTHODOX ZSIDÓ ÉRDEKEK VÉDELME.
MEGJELENIK MINDEN SZOMBATRA.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
VI., EÖTVÖS-UTCA 33. SZ.
HIRDETÉSEKET MEGÁLLAPODÁS
SZERINT VESZ FEL A KIADÓHIVATAL

FELELŐS SZERKESZTŐ:
REINER IGNÁC

ELŐFIZETÉSI DIJ:
EGÉSZ ÉVRE 20 K
FÉLÉVRE 10 K
NEGYEDÉVRE 5 K

PROGRAMMUNK.

Igen régi, sokat felpanaszolt és sokszor érzett hiányt akarunk a HITŐR-rel pótolni. Intelligens, nívós, minden igényt kielégítő lapot állítunk vele a magyar orthodox zsidóság szolgálatába.

* * *

Mindnyájan tudjuk: — régi vallásunk igaz letéteményesei, ma már csak a hithű orthodox zsidóság. Ez igyekszik dicső multunk régi kincseit a jelenben megőrizni és egyben biztosítani azok fenmaradását a jövőre is. Sajnos, e nemes törekvése ellen szakadatlan harcot folytatnak saját — más utakra tért — testvérei. És e harcban jól szervezett sajtójuk a legerősebb fegyver. Hasonló fegyverrel: — jó és nívós lappal — kivédeni e támadásokat, ezt tűzte ki feladatául a HITŐR.

* * *

Hangjában nobiles, tartalmában abszolút irodalmi becsü és külső formájában művészi kiállítású: ez lesz a HITŐR.

Hogy cikkeink jók, érdekesek és teljesen irodalmi értékűek legyenek, azt eleve azzal biztosítottuk, hogy országosan elismert írókat és hírlapírókat nyertünk meg a HITŐR munkatársaiul.

* * *

A HITŐR kifejezetten a hazai orthodox zsidóság lapja lesz és mindig ennek érdekeiért fog sikra szállani. Orthodox pártállása azonban nem fogja meggátolni abban, hogy hirt adjon minden zsidó mozgalmról, minden zsidó eseményről és minden zsidó vonatkozású kérdéstről, még ha az az orthodoxián kívül esik is. A HITŐR kötelességének fogja tekinteni, olvasóit teljesen és kimerítően tájékoztatni minden közérdekű zsidó ügyről, nehogy az egyoldalúság vádjával illethessék. Különösen nagy súlyt fog helyezni a megbízható és kimerítő hírszolgálatra. Ezért az aktuális eseményeket és személyeket művészi kivitelű képekben is befogja mutatni,

* * *

A HITŐR, gazdag és változatos belső tartalmával, amelyben a család minden tagja megtalálja a maga kedvenc rovatát és olvasmányát, sok élvezetet nyújt majd a zsidó közönségnek, művészi kiállításával pedig egyenesen díszévé válik minden zsidó asztalnak.

* * *

Fogadják a lapot meleg szeretettel és rokonszenvvel, hathatós támogatásukkal pedig tegyék lehetővé, hogy a magyar orthodox zsidóság végre egy hetenként megjelenő szép és tartalmas lapot nyerjen a HITŐR-ben, amely sikeresen megvédhesse vitális vallási érdekeit.

A „HITŐR“ SZERKESZTŐSÉGE.

UTRAVALÓ.

Irta: Frankl Adolf az orth.
izr. központi iroda elnöke.

A sajtó — úgy tartják — a hetedik nagyhatalom. A nyilvánosság lelkiismerete. Vannak — igaz, hogy kevesen — barátai, no de annál többen: ellenségei. Kivált rejtetten. Titokban többnyire üldözik, nyilvánosan többnyire hizelegnek neki. — Mindegy. Fontos, hogy van. És hogy mindenütt van.

Alig vannak érdekek, amelyeknek védelmére lapot ne teremtettek volna. A politika, a tudomány, a művészet, az ipar, a vallás: mind odaszegődtették a sajtót a maguk szolgálatába, céljaik előmozdítására.

Ha érdekeit hathatósan akarja megvédeni, az orthodox zsidóság sem nélkülözheti a sajtó-fegyverét. Van is mindenütt, ahol csak orthodox zsidóság él, orthodox elvű lap is. Minálunk, Magyarországon, különösen fokozott szüksége van reá az orthodoxiának, igen sok, közismert okból.

Csak örömmel üdvözölhető tehát a **Hitőr** megindítása, amely hézagot van hivatva pótolni és remélhető, hogy céltudatos és gondos vezetés mellett feladatát hasznosan is fogja betölteni.

Hivatása szép. Tájékoztatni, felvilágosítani, szórakoztatni és — védeni. Támadni? Igaz ugyan, hogy a támadás némelykor a legjobb

védekezés, ez azonban mégsem igen felel meg a hithű zsidóság dicső hagyományainak és ősi szellemének.

Ez persze nem zárja ki a férfias erélyt, a szilárd, elszánt helytállást, ha az elkerülhetetlenül szükséges és a bátor visszavágást, ha az magas célok szolgálatában és védelmében történik.

Szerénység és higgadság, de nem gyáva-ság diktálják majd itt a jobb és kiméletesebb harcmódot. A jogos erkölcsi önérték és kötelességtudat, nem pedig dac vagy gőg kényserítik majd, ha kell, határozott sikraszállásra. A *fortiter in re, suaviter in modo* jelszava nem új, de elvnek ma is fontos és megszívlelendő. Eréllyel, de simán.

Mindezt és még sok más jó alapelvet fog a **Hitőr** alkalmazni taktikájában és így — amint óhajtom és remélem — hasznosan fog majd érvényesülni pályáján.

A **Hitőrnek** és fiatal, tehetséges, komoly törekvésű szerkesztőjének sok szerencsét és sikert kívánok!

Óhajtom, hogy e lap olyan támogatásban részesüljön, amilyen szükséges ahhoz, hogy hivatását teljes eredménnyel be is tölthesse.

Reméljük, hogy ez meg is lesz!

Vallásszabadság.

Irta: Holló Lajos
országgyűlési képviselő.

Csodálja az ember, hogy még a mai korban is kell vallásszabadságról beszélni. Azt kellene hinni, hogy ezen már csak tud van a *felvilágosodott* ember. Dehogyan van. A megrendszabályozás korszakát most éljük csak igazán. Az izraelita vallás régen a törvényesen elismert és bevett vallások közé tartozik. Ebből folynék az, hogy zsidó vallásu honfitársaink szabadon választhatják meg egyházi szervezetüket és ezen a téren teljes önrendelkezési joggal bírnak. Ép úgy, mint a görögkeleti szerbek, a görögkeleti románok, görögkatholikusok és a keresztény vallás többi felekezetei.

Mégis a zsidó vallásuak örökös gáncscsal és akadékoskodással találkoznak egyházi szervezetükben. Lehet, hogy sokan jóhiszeműen kívánják, hogy a zsidóság *egységes*

szervezetben tömörüljön. De ha ez nem megy, ezen okból az egyházi szervezkedés szabadságát megtagadni nem lehet. Sokan jóhiszeműleg azt is kívánhatják, hogy a keresztény vallásfelekezetek egységes szervezetbe tömörüljenek, de ha ezek nem akarnak, ha *hat felé* válnak is, ez okból a hat külön szervezettől senki sem fogja az egyházi szervezkedés szabadságát megtagadni és őket autonómiájuktól megfosztani.

Azért érthetetlen előttem a hosszas vajudás a zsidó egyházi szervezkedés terén. A magyar állami érdek megóvása mellett — ami különben itt még csak érintve sem lett soha — döntsenek *önmaguk* egységük vagy külön szervezkedésük felett. A vallásszabadságot nemcsak emlegetni kell, hanem azt meg is kell valósítani.

A szabadkai dátum-akció.

Irta: Magister.

Bizonyos, hogy ennek az újabb szabadkai unifikációs felbuzdulásnak ötletét a dátum pattantotta ki. A **február huszadiki** varázslatos dátum.

Emlékeznek-e még?

Egy egyszerű, derék vidéki orvos, egy ártatlan gyermek kedves öntudatlanságával ráhibázott egy olyan hurra, amelyik véletlenül — ő maga volt tőle legjobban meglepve — roppant magas és éles hangot adott. Cikket irt az egységes autonómiáról, de őt igazán nem lehet hibáztatni, ő álmában sem gondolta, hogy cikke nyomán valami komolyabb mozgalom fakad.

Azonban a hangszekrény üres volt és a jelentéktelen érintésre is erősen és hangosan rezonált.

És doktor *Klein* Adolf szabadkai orvos nevét végigrópította az országon és vitte, ragadta egy szép, csillogó pünkösdi királyság felé.

Emlékeznek-e még?

Február huszadika volt a varázslatos, ragyogó dátum.

Kiváltságos elmék, ha hosszú életet töltenek el komoly, korszakalkotó, fáradságos munkában, ritkán érnek meg ilyen szép napot. A szabadkai orvos előtt csak úgy hirtelen, meglepetésre lobbant fel, mint gyanutlan vándor előtt sötét éjszakában a pirosuló lidércfény.

Nem csoda, hogy megszédítette.

Emlékeznek-e még?

A Lloyd-terem ünnepi fényben uszott, a feketébe öltözött jámbor delegátusok, arcukra is a nagy, történeti pillanatoknak kijáró komolyságot öltözték. Azt hitték a derék emberek mind, hogy ők most világtörténelem készítésénél statisztálnak.

A pódiumon pedig híres neolog notabilitások, a szellem és a pénz zsidónevű arisztokratái ültek.

Milliók — igazi milliók — egyért!

És ez az egy, doktor *Klein*, szabadkai orvos volt.

Ezt a sok híres férfit az ő — gyanutlan — ötlete csábította egybe, a nagy, diszes csillárok mind az ő tiszteletére gyulladtak ki és az emberek mind az ő ajkáról várták a szép ígéretet.

Ő volt a nap hőse, ő volt disz-szónok.

Emlékeznek-e erre még?

Mert doktor *Klein* emlékezik, soha nem is fogja elfeledni ezeket a mámoros és dicsőséges órákat.

Fejedelmeknek is szép lett volna.

Csoda-e hát, hogy egy derék, vidéki, egyszerű orvos, akinek a hírnév gyöngyöző serlegéből ekkora rész jutott, örökre megittasult tőle?

A **február huszadiki** dátumot hányszor szakítottuk már le azóta a naptárról?

Emlékszik-e valaki még?

És hol van az unifikáció?

A hangos ünnep szürke, hétköznap lett. Azok is, akiket a naiv és megejtő frázis-áradatok első percben magukkal sodortak, nyomban kijózanodtak, amikor mámoros fejjel nekiütköztek a valóság kemény és szilárd kőfalának.

A mámor szépen elszállt, a mozgalom csöndesen elült és ha hirtelenében össze kellene állítani, hogy kit, milyen bizottságba választottak be tagul, bizonyára maguk volnának legnagyobb zavarban.

Ki emlékezik már ezekre?

Csak Szabadkán járt-kelt egy szomorú, feldult ember, akinek csendes, szürke, hétköznap életébe a gonosz véletlen egyszer — ostobául — egyetlen napig tartó pünkösdi királyságot irt bele, amit ő aztán nem birt elfeledni.

A **február huszadiki** dátum, valahányszor visszatérőben volt, az ő felzaklatott lelkét a legmagasabb foku lázba ejtette.

Ha mindenki el is feledte, *Klein* doktor emlékezett rája.

Emlékezett és sehogy sem tudott az emléktől szabadulni.

Faust inasa tragikomikus esetének mása ez: — valahogyan, véletlenül eltalálta a szellemidéző varázs-igét, de amikor a szellemek felröppentek, nem tudta a varázsszót, amellyel visszaüzte őket.

Mit tegyen szegény ezzel a **február huszadikával**, amelyikről — mert neki olyan szép, színes és mámoros nap volt — azt hitte, hogy örökké fog tartani.

Istenem, az a szegény alvó vándor, akit — a mesében — egy jókedvű király egy napra a palotájába vitetett, szintén nehezen akarta csak elhinni, hogy királysága nem igazi királyság.

És sehogy se akart a trónról leszállani.

A derék szabadkai doktor is így van vele. Különösen, ha jön a **február huszadiki** dátum, amely az ő kalendáriumán nagy, piros betűkkel van feltüntetve.

És mivel látja, hogy a valóság világában ez a dátum nem ünnep már többé, ábrándjaiban visszaszáll az elmúlt, letűnt naphoz. Saját magának, érzékeinek áltatására, rendez egy ál-akciót, egy ál-ünnepet, egy ál-február huszadikát.

És a legszomorubb, hogy ő talán komolyan is veszi mindezt.

De lassanként újra el fog szállni lelkéről a mámor és be fogja ő maga is látni, — amit a józanok már ma is látnak — hogy egész felfrisített unifikációs mozgalma csak az ő kalendáriumából indult ki, hogy az egész új felbuzdulás csak a **február huszadiki** ötletből pattant és hogy az egész mámoros akció csak egy ártatlan és ártalmatlan dátum-akció.

Az orthodoxia soha se fog ahhoz csatlakozni.

MEGJEGYZÉSEK

LOGIKA. Péterréve, Miava, Veresmarth meg Tiszaigar orthodox hitközségek. Született vala ezekben az orthodox hitközségekben négy ifju, akik a neolog rabbiszeminárium növendékei lettek. Ez tisztára az ő dolguk, senkinek semmi köze hozzá. Felelős-e ezért az orthodoxia, felelős-e ezért Miava, vagy Tiszaigar? Semmiesete. Mert, ugy-e, természetes, hogy amikor a neolog szemináriumba beléptek, automaticé kiléptek az orthodoxiából. Lehet-e mondani, hogy ez az eset: — „legbeszédesebb bizonyítéka annak, hogy nem áll az, mintha orthodoxok nem vennék igénybe az orsz. rabbiképzőt; ellenkezőleg, azt lehet mondani, hogy tulnyomó részben orthodox hitközségek gyermekeit készíti elő nemes hivatásukra.“

Lehet-e ezt mondani? Lehetni, amint látjuk, lehet, mert ezt az idézetet szóról-szóra az Egyenlőségből irtuk ki, aki így glossálta a fenti esetet. Az persze már más lapra tartozik, hogy kicsoda logikával van ez a magyarázat kísütve.

Jól tudjuk, mit művel az orthodox szülő, ha eltévelyedett gyermeke erre a szerencsétlen lépésre vetemedik. Nincs nálánál boldogtalanabb teremtese e földnek. Hallottunk olyan eseteket is, ami-

kor ruháikat szaggatták meg és — mint a halottat — meggyászolták megtévedt fiukat.

És most jön az Egyenlőség és azt mondja erre, hogy ime ez a négy orthodox helység bizonyos rá, hogy az orthodoxok veszik igénybe a neolog rabbiszemináriumot.

A logika ugyanaz, mintha öreg emberről, aki valaha természetesen fiatal volt, azt mondaná, hogy az még most is ifju; vagy ha renegátról, aki valaha zsidó volt, azt konstatálná, hogy még mindig zsidó.

A logika ugyanaz.

HETVENKÉT KOMÉDIÁS. Milyen szépen, milyen színesen gondolta el az a hetvenkét kis stréber komédiás orosz diák a maga csuf kis játékát. Elsőrangú rendezői talentum csillog elő a fiuk kikeresztelkedési tervezetéből. Szép, megható levelek, az öreg, jámbor szülőknek. És persze a napilapoknak is. Aztán pökhendien, snájdigan, mintha valami nagyot és dicsőt művelnének, szépen sorba állanak, mind a hetvenketten, krakéler zsidó diákok és deputációban mennek el a pópához kikeresztelkedni.

Nem is lehetett mást várni a pópától, mint hogy kiebrudalja őket. Mind a hetvenkettőt.

Az ezer szenvedés, nyomoruság és elnyomatás, amit olyan gyönyörű szinpadai rendezésben a napilapokban felsorolgatnak? Istenem, ki fogja elhinni ezeknek az iskolázott és tanult komédiásoknak, hogy az ő szenvedésük nagyobb, mint a többi orosz zsidóké, hogy az ő nyomoruságuk súlyosabb, mint a szüleiké, hogy az ő elnyomatásuk türehtlenebb, mint a falvakba szorított koldus-testvéreiké? Ki hiszi el ezt a hetvenkét diáknak? És azok még se keresztelkednek ki. Ki tagadná, vannak ottan is gyávák, gyöngé gerincűek, akik mert a zsidóságuk — amint az évezredek óta mindnyájuknak az — súlyos és terhes számukra, kilopódnak felekezetükből. De ezek érzik tettük erkölcsi gyalázatát és csöndben, titokban, tolvaj módra surrannak ki a zsidóság közösségéből. Ilyen perfidül, ahogy ez a hetvenkét diák megakart tenni, eddig még senki sem próbálkozott.

Ugy kellett járniok, ahogy jártak. Erre csak kidobás lehetett a felelet. Aki ilyen rossz zsidónak, az kereszténynek sem lehet jó. Legfeljebb krakéler komédiásnak.

AKORCSMÁROS. A viláért sem mondanák, úgy magyarárn, amint belül gondolják, hogy zsidó. Ez a szó egy picit kompromittálóan és brutálisan cseng, mert mindjárt azt találják mondani az ilyen őszinte férfiura, hogy antiszemita. És minálunk, hál' kicsi számuknak, még az igazi antiszemiták is szégyenlenek nyíltan antiszemitáknak látszani. Nem is mondják tehát, hogy: a zsidó, hanem: a korcsmáros. Finoman, uriasan, de azért elég értelmesen. Most, hogy a ruthén-pör szennyében szerettek volna egy picit megmártogatni a zsidókat is, hát előhuzigálták szépen erre a célra: a korcsmárost. A korcsmáros nyuzza, a korcsmáros uzsorázza, a korcsmáros itatja a ruthént, azért vágyik el e honhazából Atyuska szebb és jobb birodalmába. — Persze, nem is próbáljuk komolyan cáfolni ezeket a ráfogásokat, hisz akik mondják, sem gondolják őszintén és komolyan, hogy ezek a ruthének most igazán a zsidók miatt akarták elárulni hazájukat. Csak épp úgy megszokásból mondják. No meg azért, hogy néhányan, naivak és tudatlanok a nép között, el is higgyék.

Azonban egy őszinte klerikális férfiura igazán bölcsen mondotta meg, hogy miért a zsidók okai ennek az Oroszországba való kivánczolásnak. Hát azért, mondotta, mert itt még sem lehet őket úgy ötletszerűleg egy-egy kicsit, félig-meddig kiirtani, mint például a Szent Birodalomban. Már pedig a kisorosz is azért orosz, hogy néha napján egy pár zsidó csecsszopót a falhoz lapitgasson. Ha Magyarországon annyira korlátozzák az emberek szabadságát, hogy még csak egy kis pogromcskát se lehet rendezni soha, ebben az országban nem érdemes élni. Oroszországba kell menni. Vagy az orosz szokást kell ide is bevezetni.

No, ugy-e, hogy most már csak világos, hogy a zsidók az okai a ruthének árulásának.

GONDOLATOK

Önmagát soha sem látja az ember bűnösnek

*

Az élettelen hus már nem érzi a kést

*

Az oroszlán nem lakik jól egy maréknyival

*

Ha igent is, nemet is mondasz: nem vagy bizonyos a dolgokban

Egy zsidó vallás van-e, több-e?

— Dr. Kecskeméti könyvéről. —

Irla: Dr. Klein Hermann kismartoni főrabbi.

Dr. Kecskeméti Lipót nagyváradi neolog rabbi a neolog országos irodától, vagy az unifikációs bizottságtól azt a megbízatást kapta, hogy az unifikáció érdekében könyvet írjon és ő vállalta a munkát. Megírta a könyvét és az egész neologia tanúbizonyossága szerint a feladatot fényesen megoldotta. Kecskeméti könyvét bemutatták a miniszternek, szétküldték az összes hitközségeknek és így én is abba a szerencsés helyzetbe jutottam, hogy a könyvet elolvashattam. Csalódtam, mert a nagy reklám után mégis többet vártam.

A könyv tartalmát nagyon röviden reprodukálhatom. Kecskeméti szerint csak egy zsidóság volt, van és lesz. Az egész különbség csak abban rejlik, hogy az orthodoxia *kulturrelenes* és a neologia a *kultura barátja*. „Az orthodoxság tizezei kívül élnek a kulturán“. És ez mindig így volt. „Mindig volt modernség és konzervativság, vagy, ha úgy tetszik, neologság és orthodoxia, és arra soha-soha rá nem ment, nem is mehet rá a vallási zsidóság egysége“. A neologiában vagy a modernségben a művelt közszellemhez simuló gondolkodást, vagy alakulatot látja a szerző, vagy „a különféle társadalmi és gazdasági erőkből folyó kényszerűség előtti behódolását a vallásnak“. És ezen jog, mint mondja, a zsidóság lelkéből való erkölcsi jog. A neologság ép oly régi, mint maga a zsidóság. „Neologság volt Mózes törája szemben az őszraeli vallással, neologság volt a prófétaság szemben a törával és — akármilyen különösnek is tessenek a szó — neologság volt a talmud is“.

És jön a nagy bizonyítás, hogy dacára ezen ellentéteknek a zsidóság mindig egységes volt. Egységes volt a talmudizmus a karaitákkal, egységes Maimonides a Raweddel, sőt ott vannak Abraham b. David Hasszágótai a Misne-Tóra mellett. „Egy könyvben, egy lapon!“ Ez a kép annyira faszcinálja a szerzőt, hogy legalább is tiszter ismétli. Kell-e még fényesebb bizonyíték, mint a könyvnyomdák és könyvkötők itélete?

Hamis a kérdés feltevése, hamisak a premiszák és hamisak a konkluziók is. Mellesleg megjegyezve, már szerző azon mondata, hogy Mózes Törája neologság és hogy a próféták zsidósága neologság a Törával szemben, nyílt és cinikus tagadása ugy a Tóra, mint a prófétaság isteni eredetének. De hisz' ezt mi tudjuk, hogy a neologság nem egyéb, mint a „mindenkori közszellemhez való alkalmazkodás és a gazdasági erők előtti meghunyászkodás“ és a mostani közszellem a Tórának isteni eredetét tagadásba veszi, tehát tagadja a neologia e hivatalos könyve is. És valóban ebben rejlik a nagy és áthidalatlan ellentét orthodoxia és neologia között. Az orthodoxiának a Tóra és a próféták szavai Istennek parancsai, melyek

mindenkor igazságok maradnak és amely parancsokat semmiféle közszellemnek feláldozni nem szabad, mert mint Isten parancsai, hivatva vannak közszellemet, egy Tóra szerinti közszellemet teremteni, nem pedig egy Tóra ellenes közszellemnek behódolni; — a neologianak pedig maga a Tóra neologsága és a próféták szavai is már Tóra ellenesek és az ó-héber vallás ép olyan vallás volt, mint a Tóra, tehát egyik sem isteni eredetű és azért az ó zsidóságuk mindig könnyen megalkuszik a kor közszellemével, mert feláldozzák és fel is áldozhatják mindazt, ami a művelt közszellemmel ellentétes! Ezért mondjuk mi az orthodoxiát és neológiát két felekezetnek. Az egyik a Tóra felekezete, mely a Tórának isteni eredetét vallja és ezért semmi körülmények között a Tórát semmiféle közszellemnek fel nem áldozza, a másik, a neologia, a mindenkori kulturának, vagy közszellemnek felekezete, melynek a zsidósághoz csak annyi köze, hogy zsidók a vallói. Mert, és ebben rejlik a nagy hamisság, ha a kérdést úgy állítjuk be, hogy „egy zsidóság van-e vagy több-e“, vagy akár mint a szerző, „hogyan egy zsidó vallás van-e vagy több-e“ úgy mi sem válaszolhatunk más képen, minthogy csak egy van. De nem ez a kérdés lényege. A kérdést úgy kell feltenni, hogy a zsidó vallás kebelében, vagy a zsidóság kebelében egy felekezet van-e vagy több. Akkor talán a szerző is bevallotta volna, hogy mégis csak Hirsch Sámson Rafáelnek van igaza, aki azon örök igazságot leírta: „Isten előtt, az igazság Istene előtt kijelentjük: A keresztény egyház kebelében fennálló felekezetek közül az egyik és a másik között mélyebben szántó ellentét, mint a reformzsidóság és az orthodox zsidóság közt. Sőt az ókatholikusság, meg új katholicusság ellentétessége és még inkább az evangélikus, meg református egyház közti ellentét messze mögötte marad a mai zsidóságon belül meglévő ellentéteknek“... „A zsidóságon belül különféle felekezetek vannak“. Vagy „orthodox zsidó nem csatlakozhatik neolog községhez, játék lenne az, egészen olyan, mintha a zsidó ember kikeresztelkedik és tovább is megtartja a zsidó vallási törvényeket“. Hogy is mondja a szerző? „Hát hiszen van valami igazság a szavakban“. „Amit az egyik megigenel, a másik tagadja“. (L. 176—177. oldalt!) Igen, ebben rejlik az igazság és nem tehetek róla, szerző reám Bileam benyomását teszi, akit átkozni hívtak és aki áldást mond. Hirsch ezen hatalmas és az egész kérdést megvilágító szavainak hatása alatt kénytelen bevallani, hogy van igazság a szavakban! Ne játszunk a szavakkal! Igenis csak egy a zsidóság, de a zsidóságon belül két felekezet van. Egy a kereszténység is, de a kereszténység kebelében többféle felekezet van. Hogy ez mindig így volt? Lehet, de akkor mindig is többféle felekezet volt. Más felekezetek voltak a szaduceusok, mint a törvényhez hű maradt farizeusok, más felekezetek voltak a karaiták, mint a rabbaniták, vagy talmudisták és aki csak nem akarja a történelmet meghamisítani,

az ott megtalálja ezt az igazságot. De neolog testvéreink történelmet is csak egy különös szemüvegen át néznek; van egy előre meghatározott álláspontjuk és a történeti eseményeket ha török, szakad, erre a tételre vezetik le. Aki elfogulatlanul tud itélteni, annak be kell ismernie, hogy igenis sokszor a zsidóságon belül több felekezet volt épugy, mint ma.

Az azonban természetes, hogy a világi műveltség kérdése, vagy a kulturához való viszony nem választotta soha ketté a zsidóságot. Rambam és Rawed bátran lehetnek egy lapon és egy kötetben és valótlanság a neologok ama ráfogása, hogy mi műveltségüket vesszük zokon és hogy csak ez a válaszfal köztünk. Dehogy! Ami őket a zsidóság kebelében más felekezetté teszi, az az a beismerésük, hogy ők hajlandók a kor szellemének engedményeket tenni, a közszellemmel megalkudni. Ez tagadása a zsidó vallás isteni eredetének. Mi a vallást isteni eredetűnek tudjuk és azért a közszellemet a vallás szerint akarjuk átforgatni és nem a vallást a közszellem szerint, mert Isten szava örök időkre kötelező. Aki nem így gondolkodik, az más felekezethez tartozik és aki így gondolkodott a múltban, az a múltban is más felekezethez tartozott.

Vajakhél.

— A hajlék építése. —

Irja: Dr. Singer Leó, rabbi Várpalotán.

„Egybehozta Mózes Izrael egész közönségét.“ Szentírásunknak egyetlen szakasza, mely a „Vajakhél“ szóval kezdődik, jegyzi meg a bölcsek. Menj szolt az Örökkévaló, menj le Mózes és gyűjtsd egybe a népet és alkoss nagy és nagyobb gyülekezeteket és hirdesd előttük azokat a szavakat; szombaton a szombatot, minden nap, a napnak fontosságát.

Vajakhél: gyűjtsd egybe Izraelt, hogy alkossanak tanulóházakat és imaegyesületeket és olvassák a tórát. Eversünk bizonyítja, hogy a tóra olvasása bibliai parancs. „és mondotta nekik: ezek az azok a dolgok, melyeket az Örökkévaló megparancsolt, hogy megtegyék azokat. Hat napon át végeztessék munka, de a hetedik napon szentség legyen nektek.“ Milyen bőbeszédű, gondolhatnók, a különben oly szabatos és kimért szavú irás. Nem volna-e sokkal egyszerűbb és helyesebb, ha röviden csak így szolt volna: és megmondta nekik a dolgokat, miket Isten meghagyott. Nem volna egyszerűbb, felelik az írásmagyarázók. Minden szónak, minden hangnak megvan a maga isteni értelme, fölösleges nincsen semmi benne. A fölöslegesnek látszó hangok számértéke 39;

azt jelentik tehát, ez a főmunka, melyeket Isten Szináj hegyén a szombatra meghagyott.

Pihenjen meg minden munka különösen akkor, midőn azt mondotta: „Szentélyt készítetek nekem.“

Méltó legyen Istenhez a háza, nemcsak szépségben és fényben, de szentségében is.

Szent legyen azonban nemcsak szombaton, hanem hétköznapon is.

Javuljatok, szólott Jeremiás próféta, ne higgyetek a hamis prófétáknak, kik váltig csak azt kiáltják, hogy templomot az Urnak ma is, szombaton meg is telnek talán, de a hétnek munka napjain megpihen a hajlék. Üres, nincsen benne élet. Nincsen benne Isten.

Építetek hajlékot, hogy benne lakozzam; — ha ti is ott vagytok, hogy bennetek lakozzam.

A szent cél nem türi a szentség megtörését.

Törvény megszegéssel — ne teljesíts micvát. „Vigyázz a szombat törvényére“ csak úgy tarthatod meg a szombatot. Mert, hogy a cél szentesít törvénytelen és tisztátalan eszközt, nem zsidó felfogás.

Hat napon át végeztessék munka, de a hetedik napon szentség legyen nektek. Hat napon át dolgozzál, mond e parancs legelső formája, csak a hetedik nap a pihenés napja.

Életednek javarészét szorgos munkában töltsd. Arcod verejtékével keresd meg a kenyeredet — és ne számts másokra.

Dolgozzál: Tanulj mesterséget, amiből megélhess, amiből eltarthatod családodat és gyakorolj cedokot, szeretettel igazságosságot. A ki hétköznap családjáról gondoskodik, a szombatra valót kétszeresen kapja Istennek kezéből. Aki a szombatot megtartja, kívánsága teljesül, Ki a szombat napját híven őrzi, Isten megbocsájtja Vele szemben elkövetett mindenféle vétkeit.

Hat napon át végeztessék munka, mondja e helyütt is a tóra. Se magad ne végezz, se másokkal ne tétess.

Ha a szombatot megőrzöd, égi áldás rajtad és heti munkádon; te helyetted azt mások végzik, Ki Isten akaratát teljesíti, mások által végeztetik a munkája. Ki nem teljesíti, maga kénytelen dolgozni. Hat napon át dolgozz.

A hetedik napon szentség legyen nektek. Szentül tartsátok. A szombat a tietek, nem ti vagytok a szombaté, jegyzi meg a bölcsek. Az Életé vagytok, függetlenek vagytok a Sabbosztól. Ha akarjátok, kincsetek és talizmánotok lesz.

Kincset adtam Izraelnek, mondotta az Isten, de érteke csak annak leszen, aki értelemmel értékelni tudja. A kincs legyen tiétek és nem ti a kincse.

Nemcsak pihenő nap, szentség is legyen. Testetek nyugalmát lelketek érezze. Szombaton — azt mondja a midrás — egy a test és lélek. Szombaton, mondják a bölcsek egy az egész ember és egy egész az ember.

Ne gyujtsatok tüzet mind a lakóhelyeiken szombat

napján, mert halálnak halálával hal, ki dolgozik rajta. A fényesség és lelket melegítő boldog szombat napján ne gyujtsatok fényt, se melegítő lángot. Rendelkezzetek más hétköznapon, hogy világosság legyen a zsidó hajlékban szombatra a napján. (Szombaton ne gyujts, de ünnepem igen).

Szombati életeddel világítsz a világnak, gyujthat neked egy kis mécszet érte.

A fényre gyújtás a legkisebb munka, azt hihetnők, nem is bűn, nem vétek, ha lelkünk rá szorul, testünknek kellene, de azt mondják a réges régi bölcsek, a fény a leggyorsabb mozgás.

Ha már e könnyű munkát nem szabad végeznünk, okulj e példán és ne végezd a többit sem.

Hadrianus császár megállította egyszer a Rabbi Josuát, Chananja fiát. — Mit csodálsz te Mózesnek törvényét? Nagyobb vagyok mint ő. Én élek, ő meghalt és azt mondja irástok: jobb egy eleven kutya, mint egy holt oroszlán. — Meg tudod e parancsolni bármely ember fiának három napra is, hogy ne gyutson világot? — kérdi a rabbi.

— Nem — felte a császár!

— Látod felség, Mózes pedig már kétezer éve megparancsolta, ne gyujtsatok szombaton világot és ma is megtartjuk.

„És mondá Isten Izrael fiainak egész gyülekezetéhez.“ Adasz: A vének és irástudók gyülekezete. Velük tudatta Mózes elsőként Istennek parancsát, hogy példájukkal hassanak a közre, hogy jóra vezessék a népet, mert jaj annak a népnek, melynek vezetői a jót csak másokkal tétetik, a kik — vizről legfőljebb csak prédikálnak. Ők adjanak először!

Aki maga adni nem tud, hiába oktat, biztat másokat, nem adnak rá.

„Vegyetek a magatokéból trumát az Örökkévalónak.“ Vegyetek nekem ti, de nem a csillagimádók, mindenki, aki férfi és nem gyermek, akit szíve rávisz, csak nem a testi és lelki hibákban szenvedők, mert azok nem értem és nem nekem és nem szívből tennék; hozzá el az Örökkévalónak adományát a magát, a saját vagyonából.

Aranyat, ezüstöt, rézet stb. a hajlékhoz, kinek mije van, a réz ép oly becses, mint az arany, ha zsidószív adja, hittől áhítatos lélek ajánlja.

Mert tudnia kell, hogy semmi sem az övé, minden Istené, az emberé, az egyéné csak az akarat, már a tett is Istené.

Mihelyst akarod a jót, meg is teszed. Tartsd meg amit igérsz és ajkaddal kimondasz, sőt többet is tégy, tartsd meg, teljesítsd, amit szivedben, gondolatodban felajánlasz.

És kiment Izrael egész közönsége Mózes színe elől. Kimentek a vének, mihelyst Mózes elbocsátotta őket. Míg a mester távozásra nem int, — tanulj meg ebből, jegyzi meg az illetudó bölcsek, — távoznod nem illik.

„És jött minden férfi, akit a szive rábirt és kit akarata indított.” Mózes külön szólította a férfiakat, azt gondolnók, csakis ők jöttek, hisz az ő lelküket égette az aranyborju bünének a vádja. De abban az órában, hogy Mózes azt mondta: hozzatok, adjatok, oly nagy lett az öröm, az üdvívalgás, hogy nők után hoztak a férfiak. Mindenki első akart lenni, mindenki törtetett, a hívő nőt, a zsidóasszonyt senki meg nem előzte.

Hoztak fülbevalót, arcdiszt és gyűrűt, karperecet. Az aranyborjunál a férfiak vették el tőlük, itt ők maguk adták szívből, önként. Azt mondja egy midras, azok a nők, kiket özvegyé tett Isten büntetése az aranyborju miatt. Férjük emlékére engesztelő ajándéknak.

Igaz, a férfiak is hozták, a tett érdeme azonban a nőké, övék volt a függő és a karperec. Mert nagyobb a tett mégis, mint az akarat.

„És fejedelmek hoztak sohámköveket.” A héber szó, „n'sziim” hiányosan, „jod” nélkül van írva. Két midrás is magyarázza e hiányt. A törzsfők nem siettek haza. Hozzon, a nép amit tud, mi is megmutatjuk mit tudunk, hozunk sohámköveket. A szerénység erénye, a jod, a zsidó erény hiányzott belőlük. A másik meg azt mondja. Abban az órában, midőn Mózes a hajléktervével foglalkozott nem kérte és nem fogadta el a törzsfők tanácsát. Jaj nekünk, mondották, nem lesz részünk a hajlék munkájában. Dehogy nem! Adjatok! — felelte Mózes. Ezért hoztok utólag sohámköveket.

„Mondá Mózes Izrael fiainak, lássátok, nevén szólította Isten Becalelt, Uri fiát, Chur fiát, Juda törzseiből.”

Mikor Isten azt mondta Mózesnek, menj, mond meg Becalelnak, hogy készítsd a hajlékot, a frigszekrényt és az edényeket, Mózes bement és azt mondta Becalelnak: készítsétek a frigszekrényt, az edényeket és a hajlékot. Becalel azt felelte neki: Mesterünk tanácsát, ha előbb készítem a frigszekrényt és az edényeket, mint a hajlékot, hová helyezem el őket addig. Mózes csodálkozva mondotta: Becalel, talán Isten árnyékában ültél, hogy tudod Isten szavának rendjét.

Isten annak ad bölcsességet, aki fogékony iránta.

Nevén szólította Isten. A jó név jobb az illatos olajnál. Az olaj illata nem messzire terjed, a név hirtelen a világ egyik sarkától a másikig. Áronnak olajjal felkent fiát elemésztette a tűz, a jónévnek örvendő Chananja, Misael és Azarja megmenekült tőle.

Három koronát érhet el az ember. A tudás, a hatalom és a főpap koronáját. A jónév koronája külön valamennyinél.

Három neve van az embernek. Ahogy az apja, anyja hívja, ahogy az emberek nevezik és amit maga szerzett meg magának, mert aki jónévet szerez, az méltó arra, hogy a hajlékot építse.

Érdemesnek tartod-e Becalelt e munkára, kérdé Isten Mózeset. Ha te annak tartod, én minden bizonnyal.

Akkor eredj mond meg Izraelnek, ha néki nincs ellenvetése, érdemes reá.

„Uri fiát, Chur fiát.” Chur az aranyborju imádásakor szembeszállt Áronnal és a néppel. A nép meg is ölte. Ezért emeli ki az irás Becalel származását. A jámbor jutalma az utódokban vaió örök élet.

Mózes frigyládája szerény és egyszerű fából volt. Becalel pedig remekmű, fénytel és pompával teljes. A bölcssek szerint azt a ládát, amelyet Mózes készített, atyáink magukkal vitték a harctérre, de azt a frigszekrényt, amelyet Becalel készített, nem vitték magukkal a háboruba, csak egyszer Éli főpap idejében, meg is bűnhődtek érte, verességet szenvedtek, a frigszekrény is az ellenség zsákmánya lett. Mózes ládájával diadalt arattak, Becalelével kudarcot vallottak a háboruban. Az élet küzdelmében sem a művészet, a tudomány az ember igaz támasza, hanem Mózesnek hite, erkölcsös élete.

Készen volt a hajlék. A szent helynek őseink más-más nevet adtak. Ábrahám hegynek nevezte, Izsák mezőnek mondta, Jakob háznak hívta. A zsidó imaház is legyen magasabb a község minden más házánál, legyen hegymagaslat, hová az élet szennye föl nem ér. Imaház legyen az élet mezeje, gazdagon termő föld, hová verejtékkel veti el az ember munkájának a magvát, de örömmel tér vissza és gazdagon arat. A zsidónak házáat Isten házának nevezzék, a népet az áhitat házának, ahol vallás, erkölcs él még, a törvénynek tüze ég, mint az örök mécses Istennek házában, ahová be nem jut a legén tűz és annak pusztító lángja.

Szent legyen a hajlék, Isten dicsősége rajta, dicsősége benne.

MISKOLCZI G. MIKSA: GOLUSZ.

Még senki téged úgy meg nem énekelt,
Mint én: a Golusz édes gyermeke.

Anyám! te édes, te szomorú, te szent,
Anyám, te életüdvök élete!
Nem ismer senki édes anyám téged,
Ő senki oly sok mostohád között.

Ha korbácsolja őket a vak élet,
Te vagy, ki őket, mondják, üldözöd.
Te vagy, te édes, szenvedésük kutja;
Te, anyám, üdvük hóhéra, te jó;
Kinek bezárult Istenatyánk utja,
Te vagy átkuk; te őket ápoló!

Anyám, te édes, haldokló jó anyám,
Ne lássa őket könnyes, bus szemed,
Hadd érje őket fáradt, rideg magány,
Ha majdan, akkor, eljő végzeted,
Ha majdan eljő új hazánk, az Éden.

S ha eljő majd új országunk: a hit,
Anyám, ó majdan megismernek téged
S megtérnek hozzád árva gyermekid . . .

KÉPEK — ESEMÉNYEK

Rosenberg Gyula dr., a most elhunyt országgyűlési képviselő. Igen forszírozta a magyar zsidóság egyesítését és egy izben, egy deputáció élén, e célból Frankl Adolf orthodox központi irodai elnököt is felkereste. Erről az audienciáról adunk számot alábbi cikkünkben.

A nevezetes deputáció.

Körülbelül öt esztendeje történt, hogy Rosenberg Gyula dr., a most elhunyt országgyűlési képviselő, egy kisebb, disztigált deputáció élén látogatást tett az orthodox központi irodában, hogy ennek elnökét, Frankl Adolfot, valamilyen formában az unifikációnak megnyerje. A kísérlet természetesen nem vezetett semmiféle eredményre, azonban bizonyos oldalról erről a látogatásról több ízben közöltek már tendenciózus és helytelen leírást. Legutóbb, dr. Rosenberg Gyula haláláról megemlékezve — mint az elhunyt képviselő egyik nagy érdemét —, az *Egyenlőség* megint szóba hozza ezt a kísérletet. És azt mondja, hogy a központi iroda tanácsosa beakarta vágni az ajtót a küldöttség orra előtt. Nem tartjuk érdektelennek közölni épp a központi iroda tanácsosának, Hartstein Lajosnak, erről a látogatásról ezelőtt három esztendővel a *Magyar Zsidóban*

irt visszaemlékezését. Akkor is ilyen tendenciózus közlés készített arra, hogy a látogatást híven leírja. És — noha ez a hivatkozás igazán felesleges — mégis, mivel azóta a deputációnak már csak egy tagja, dr. Weisz Béla van életben, megemlíthjük, hogy ezt a leírást az akkor még életben volt Leopold Sándor és Rosenberg Gyula dr. is kézhez kapták és egyetlen betűnyi dementi közreadását se tartották szükségesnek.

Ugyátszik tehát, hogy mégse nagyon akarta a központi iroda tanácsosa az ajtót bevágni az orruk előtt.

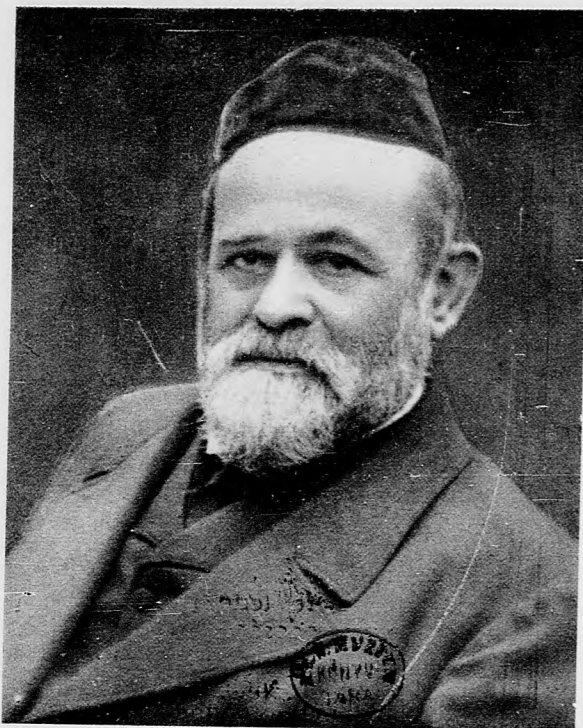
Néhány, a dologhoz szorosan nem tartozó, apróbb részlet elhagyásával, az jelzett leírást következőkben adjuk:

— A neolog községkerületi elnököknek gyűlése volt és történetesen irodánkban is épp együtt ült a központi bizottság. Az Egyenlőség szerkesztője, aki a tisztára felekezeti kérdést egy idő óta a személyes sértegetés terére tette át, akkortájt már jó darab ideje igen gondosan kerülte volt irodánk még csak a tájékát is. Aznap azonban lelken-dezve rontott be Frankl Adolf elnökhöz:

— Mazeltow, elnök ur! — mondotta — roppant jó hírt hozok. Ön elérte életcélját. Amiért annyit küzdött és fáradozott, megvalósult. A neolog községkerületi elnökök nevében és megbízásából jelenthetem elnök urnak, hogy azok elfogadják a két

A most elhunyt Friedrich István dr. tanár, aki általánosan antiszemita író hírében állott. Görcsöni Dénes álnévalatt igen sok cikket írt, melyekben a zsidókat és a zsidóságot gáncsolta.

Singer Ábrahám, a várpalotaiak nemrég elhunyt nagytudományú és kiváló rabbija.

teljesen különvált és törvényhozásilag is biztositandó külön szervezetet és eme béke barátságos megállapítására és megbeszélésére, egy több tagból álló előkelő küldöttség fog még a mai nap folyamán elnök urhoz eljönni.

Az elnök e hírek persze mód fölött megörült, de amikor behatóbban kezdte tudakolni a dolgot, kibujt a szeg a zsákból és kitünt, hogy a különvált nem őszintén gondolják. Tervük szerint, befelé kétféle szervezettel birt volna ugyan a hazai zsidóság, de kifelé, a kormánnyal és hatóságokkal szemben egységesnek akarták szervezetet. Ezt a lehetetlen dolgot persze még diskusszió tárgyává sem lehet tenni, az elnök tehát igen előzékeny és szívélyes modorban visszautasította az ajánlatot és kifejtette azokat a megdönthetetlen érveket, amelyek lehetlenné teszik, hogy a hithű zsidóság e terv felett akárcsak tárgyalást is kezdhessen. Hangsúlyozottan kérte is a megbízott szerkesztőt, hogy bármily rendkívüli személyes megtisztelésnek tekintsi is a bejelentett nagyteknintélyű urak látogatását, mégis kéri őket, hogy szándékuktól álljanak el, mert nem áll módjában kívánságukat teljesíteni. A felvetett eszmét ugyanis még csak tárgyalási alapul sem fogadhatja el, nem akarja tehát azokat a személyileg nagyon tisztelt urakat kellemetlen fiaskónak kitenni.

Hogy az Egyenlőség szerkesztője mit jelentett

küldőinek, nem tudom, csak annyi tény, hogy Rosenberg Gyula, Leopold Sándor és Weiss Béla urak aznap estefelé a központi irodába jöttek és mivel az elnök az ott üléselő központi bizottsági tagokkal épp az esteli imát végezte, én teljesítem a házigazda kötelességét. Fogadtam őket és társalogtam velük. Jelezték előttem, milyen nagy horderejű küldetésben járnak, hogy a béke olajágát hozzák és hogy az orthodox központi vezetőségnek felajánlják a magyarországi összsidóság feletti vezetést szélesebb hatáskörrel és nagyobb anyagi javadalmazással, sőt hangsúlyozottan kiemelték, hogy ezt a tárgyalás tovább folytatására a maguk részéről fő- és előfeltételként szabják meg. Míg az elnök a tárgyaláshoz jöhetett, rövid történelmi előadással én is kifejtettem, mennyire elváltak valóságilag utaink, kimutattam, hogy ők az ősi vallás talajának elhagyásával örökre eltorlaszolták az egyesítéshez vezető utat. Számtalan tény felsorolásával bizonyítottam, hogy ők, illetve vezetőségük okozta, szélesítette és tette áthidalhatatlanná a bennünket elválasztó irt. Mindezt nagyrészt ők is elismerték, de mondták, a vallási ügyekre nézve a további különvált és annak szervezeti biztosítását megakarják adni, csak a közigazgatásra és a külvilággal szemben való egyesítésre és egységes szervezeti képviselőre fektenek súlyt. Ennek szükségességét különösen hangsúlyozták. Ketté válvá, széttagoltan, mondták, a kormány egyik felekezetet a másikkal ellensúlyozhatja. Így csak fumigálnak bennünket, minden jogért rimánkodnunk és könyörögnünk kell és így is eredménytelenül. Ha azonban egyesítve leszünk, vagyunk, értelmiségünk és nagy intelligenciánk súlyánál fogva követelni és parancsolni lesz módunkban minden téren.

Meggyőződésünk és vallásgyakorlatunk szabadsága forogván kockán, természetesen földjivak esetleges veszélyeztetése szóba nem jöhetett. Ilyenekért vallásszabadságunk feláldozásáról tárgyalni sem lehetett. Kijelenttem, hogy állandó béke csak egymás melletti, teljesen önálló, külön-külön szervezetenél lehetséges és csak, ha ez komoly garanciákkal biztosítva lesz, lehet majd a közös érdekek megvédéséről tanácskozni.

Eközben bejött Frankl Adolf elnök és távoztommal újra megkezdtek a felvetett eszme tárgyalását. Az előbbi alapon, de szélesebb mederben folyt a tárgyalás több mint másfél órán át. Az elnök tiszta meggyőződésének egész erejével és a megdönthetetlen érvek egész tárházával bizonyította az uraknak, hogy amennyiben az ősi zsidóságot hamisítatlan voltában óhajtja megőrizni és fentartani, azokkal, akik ettől már annyira eltávolodtak, vallás- és zsidóellenes intézményeket létesítettek, lehetetlen bármily egyesítést létrehozni. Kifejtette, hogy a hitközségek szervezete, a hitközségek közigazgatása, csakis vallási alapon nyugszik és csakis ezen az alapon állhat fenn. Kiemelte, hogy csakis a vallási szükségletek előteremthetésére, megszerzésére és ellenőrzésére van szüksé-

Sussmann Viktor, a budapesti új orthodox alrabbi.

günk hitközségek alakítására. Az országos szervezet és országos képviselő is csak ezeknek megővására kell. Ha a vallási ügyeket kikapcsoljuk és különvált szervezettel biztosítjuk, akkor más szervezetre többé szükség nincs. Magyarok vagyunk, vallási ügyeinktől eltekintve, nem akarunk külön érdekek elnyerésére, külön egyesülni. Mégis, ha valamikor közösen megtámadnának bennünket, vagy ha jótékonyági és emberbaráti terén mutatkoznék közös akcióra szükség, akkor az egymás melletti, külön szervezeti autonómiánál is mindig megtalálhatjuk a közös ad hoc védekezési módokat. Ilyen eshetőségekre — mihelyt a két teljesen önálló autonómia elismerve és biztosítva lenne —, esetleg egy állandó közös szervet is létesíthetnénk. Ennek a szervnek összeállításáról és működési hatásköréről azonban csak akkor lehet majd tárgyalni, ha a két külön autonómia már teljesen biztosítva lesz.

Az elnök eme végső kijelentéséhez, ha emlékezetem nem csal, Leopold Sándor ur kész volt hozzájárulni, azonban a másik két ur erről csak megfordított sorrendben akart tárgyalni, hogy ugyanis elsősorban ama közös szervet hozzák létre és csak azután fogjanak hozzá az autonómiák megszerzéséhez. Ehhez az elnök, a szomorú előzményeket ismerve, hozzá nem járulhatott.

Eltávozásuk előtt az urak még arra kérték az elnököt, hogy jövetelük céljáról az üléselő központi bizottságnak tegyen jelentést. Az elnök ezt készséggel megígérte és megállapodtak abban, hogy az esetben, ha a központi bizottság az előterjesztettek fölött tárgyalást óhajtana folytatni, akkor másnap délelőtt feltizenegy óráig erről értesíti őket. Ha értesítést nem kapnak, akkor ezzel a hallgatással a tárgyalás lehetetlensége van konstátálva.

Értesítés nem ment.

A bizottság a további tárgyalást nem tanácsolta.

Budapest új dájonja. Az itteni orthodox hitközség, amely egyik megüresedett alrabbi állásra, tudvalevőleg, Sussmann Viktor csuzi rabbit, Reich Koppel kir. tanácsos helybeli főrabbi vejét hívta meg, február hó 2-án iktatta be állásába az új alrabbit. Az installáció igen szép és meleg ünnepély kíséretében folyt le. A hitközség három előjárósági tagja: óbudai Feudiger Lipót alelnök, Ratzersdorf Lipót templomelőjáró és dr. Rakonitz Gyula iskolaszékielnök, a pályaudvaron fogadták a csuzi hitközség kísérő tagjaival érkező alrabbit. Innen egyenesen a hitközség nagy dísztermébe kísérték, amely szüntűltig megtelt az alrabbi fogadására egybegyűlt hitközségi tagokkal. A terembe érkeztek, dr. Schächter Jakab ügyvezető alelnök üdvözölte néhány rövid lelkes szóval, majd Hönig Dávid a csuzi hit-

község elnöke adott kifejezést hitközsége nevében annak az őszinte sajnálkozásának, hogy közszere-
tetben és köztiszteltetben állott rabbijuktól meg-
kellett válniok. Ezután az új alrabbi fogott bele
tartalmas és igen szép székfoglaló beszédébe.
Hosszan és hatásosan fejtette ki azokat a nemes
feladatokat, amelyeket maga elé tűzött és amelye-
ket teljes lélekkel és közmegelegedésre betölteni:
legfőbb és legforróbb óhaja. A szép és tartalmas
szónoklat a legjobb hatással volt a jelenlévő nagy-
számu közönségre. Majd dr. Schächter Jakab ügy-
vezető-alelnök beszélt lelkes és szép szavakban
arról a szeretetről, amellyel a hitközség fogadja
és arról a mély bizalomról, amelyet munkásságá-
nak előlegeznek. A hitközségi tagok, akik külön-
ben már rég ismerik az új alrabbi kiváló kvalitásait,
a legteljesebb megelegedéssel távoztak a székfog-
laló-ünnepélyről.

Az alrabbi nejét és családját, akik ugyanakkor
érkeztek, a budapesti orth. nőgyelet fogadta igen
szeretetteljesen és kitüntető melegséggel.

*

Az új csuzi rabbi. A csuzi orthodox hitközség,
amelynek érdemes rabbiját, Sussman Vikort, —
amint arról fentebb részletesen beszámolunk —
a budapesti orthodox hitközség egyik rabbi-ülnöki
székébe hívta meg, rövidesen már be is töl-
tötte a megüresedett rabbiszéket. A Hönig Dávid
hitközségi elnök vezetése alatt megtartott közgyű-
lés egyhangú lelkesedéssel Fürst Leót, a pozsonyi
rabbi iskolának több esztendőn át volt igen jeles

Fürst Leó, az új csúzi rabbi.

és kiváló növendékét választotta meg rabbiul. Az új rabbi, fia Fürst Henriknek, a nagytapolcsányi hitközség egyik igen nagybecsült és közszeretben álló tagjának. Az installáció napja pontosan nincs ugyan még meghatározva, de a hitközség igen rövid időn belül óhajta a beiktatást.

Molnár Jenő: Vezeklés . . .

. . . édesanyámnak.

Vesd rám elsárgult lepled, hü barát:
Éjféle óra, csöndes, szép rokon —
Hintsd rám jó lelkek égő aranyát,
Varázsold el e fölperzselt tanyát
S nehéz ingáddal üsd a homlokom,
Amely dacolt időddel emberül.
. . . Vezeklek . . . könyörülj.

Megragadom a rongyos rojtokat,
Tíz ujjammal belékapaszkodom
És mind a tíz ujj engem fojtogat,
Lelkemben büncsövűkát oltoztat;
Kialtok még, de nem panaszkodom.
Átjárja testem élesztő gyilok
Vonaglok . . . gyógyulok.

Új köntösömbé eltemetkezem,
Ó selyme megbocsájtón simogat
És visszacirógatja rut kezem,
Mely álmokat szőtt gyarlón, vétkesen,
Mely letörölt szép életszámokat,
Mely szétzilált lágy selymü pelyheket
S döntött szent kelyheket . . .

És jönnek mind . . . Oh, mily gyülekezet
Jön rendre sok-sok mostohám,
Kivel magányom most szövetkezett.
Kezemért nyulnak reszkető kezek,
Ellöktem őket egykor ostobán; —
Mily megbocsátó biztató fogás . . .
Olyankor így szokás.

Igy indultunk mi jámbor gyerekek,
Együtt, bizalmasan és botorul,
S én megtagadtam a kis sereget . . .
Mit harc szét szórt, csend összegyűjtöget
S im e lepel ma mindnyájunkra hull.
Együtt vagyunk utcáim, városom,
Egy álmom-vánkoson.

Nem leszek hűtlen többé emberek
Vétkeztem és a mellem döngetem . . .
A tompa hangok: szörnyű rengeteg,
Kidöntött fák és beomlott hegyek,
Szikkadt folyók . . . sok szétomló tetem,
A magamé is, egyre vérező,
Kicsorgatott erő.

Csupasz álmomezőkön ballagok
Elhantolt vágyak, veszett gögcsaták;
Nem látom már a szellemcsillagot,
Perlő szavam fakult és elhagyott,
Nem érzem a dicsőségek szagát,
Nem érzek mást, csak drága kezetek, —
Testvérek, gyerekek.

Hullj ránk lepel és fedj el szorosan,
Ejféle órán csöndes hü barát.
Időnk e rossz vendég, ugy elrohan,
Italunk fogytán mámor sehogyan . . .
Hintsd ránk jó lelkek porló aranyát
Éjféle órán, egyetlen rokon.
. . . Hallga, imádkozom . . .

GONDOLATOK

Sok ember egy legyet nem ölne meg, de azért egy
ökröt megeszik

*
Szegénység nem szégyen, csak — átok

*
Soha tűz nem pusztítana, ha az emberek nyomban
meglátnák a füstöt

*
Sokan azt hiszik, hogy amit már nem birnak meg-
enni, meg muszáj inniok

KRÓNIKA: SZOMBATTÓL-SZOMBATIG.

HITKÖZSÉGI ÉLET.

Budapest. A budapesti orthodox hitközség, régi alapszabályai értelmében, csak minden hat esztendőben tart egyszer tisztújítást. Minthogy a hitközség vezetőségének ilyen meglehetősen hosszú időtartamra kell mandátumot adni, érthetők azok az izgalmak és heves küzdelmek, amelyek az elmúlt héten végbement választást megelőzték. Az elnöki állást óbudai Freudiger Mózesnek három év előtt bekövetkezett halála óta, pietásból az elhunyt nagyeremű elnök elévülhetetlen érdemei iránt, nem töltötte be a hitközség. Azóta dr. Schächter Jakab ügyvezető alelnök és óbudai Freudiger Lipót alelnök állottak a hitközség élén. A hitközség épp az utóbbi esztendőben — amikor a pénzügyi és gazdasági válság a legnyomasztóbban nehezedett az országra — nagyon szép és modern hitközségi székházat, iskolát és gyönyörű templomot épített. Ezeknél az építkezéseknél, mint az építés vezető bizottság elnöke, a többi tagok mellett, a legfáradtságosabb és legodaadóbb munkásságot óbudai Freudiger Ábrahám, az orthodox központi bizottság tagja fejtette ki. Ugylátszik, hogy egyéb érdemei mellett ezt akarta honorálni a legutóbbi tisztújításon a hitközségi tagok tulnyomó többsége, amikor a közóhaj őt kívánta a hitközség elnöki székébe emelni. A megválasztott 31tagú választmány a maga részéről is osztotta a választók nézetét, mert az alapszabályszerűen nekik biztosított választói joguknál fogva — (az elöljáróságot t. i. nem a közgyűlés, hanem a képviselőség választja a maga kebeléből) — a hitközség elnökévé óbudai Freudiger Ábrahámot választották meg. Elnökhelyettesnek és első alelnöknek a hitközség régi és érdemes vezető tagja, dr. Schächter Jakab maradt meg. Második alelnök Mauthner Fülöp lett, aki szintén egyik régi érdemes alapító tagja a budapesti orthodox hitközségnek.

Pénztáros lett: Diamant Jakab, elenőr Feith József, iskolaszéki elnök dr. Rakonitz Gyula, kultuszügyosztályi előljáró Schreiber Sámuel. Választmányi tagok lettek: Blau Károly, Deutsch Vilmos, Deutsch Géza, dr. Dach Sándor, Ernst Károly, Ehrenfeld Mór, Frankl Adolf, óbudai Freudiger Lipót, Frankfurter Mihály, Grossberg Lipót, Grünwald Lipót, Keller Adolf, Klein Márkus, Klein Farkas, Knöpfler Bernát, Lindenbaum Dávid, Prager Sámuel, Ratzersdorf Lipót, Stern Sámuel P., Schlesinger József, Stehle-singer Adolf, Tauber Mór, Wetsz Jakab, Zucker Henrik. Érdemeikre való tekintettel még Frankl Adolfot, óbudai Freudiger Lipótot és dr. Schächter Jakabot a hitközség diszelnökeiül is megválasztották.

Székesfehérvár. Az itteni hitközség egy szépen sikerült díszközgyűlésen ünnepelte fennállásának 50-edik évfordulóját, amelyen ott volt a hitközségnek majdnem minden tagja. Roth Jakab hitközségi ellenőr szép beszédben mutatott rá arra, hogy a zsidóság igazi feladata, hiven ápolni a tradicionális vallásosságot és hithűséget. Heinrich Armin rabbi pedig a templomban mondott hatásos ünnepi szónoklatot. Ebből az alkalommal egy széfer-Tórá is felavatott a hitközség.

RABBIVÁLASZTÁS.

A tölgyesi orth. izr. hitközség üresedésben volt rabbiszékét Grünberg S. N.-el, a késmárki rabbi fiával, töltötte be.

Kiskunhalas. Hosszu időn keresztül állott betöltetlenül a kiskunhalasi orth. hitközség rabbiszéke. Amióta dr. Spitzer Sámuel — jelenleg már hamburgi — főrabbit a miskolci orthodox hitközség elvitte tőlük, a halasiak rabbi nélkül állottak. — Igaz, hogy meg is sinylették azt, hogy nem volt lelkipásztoruk, mert ennek tudható be, hogy orthodox hitközség létükre egy izben olyan vezetőséget választottak, amely a híres február 20-iki neolog nagygyűlésen, feladva az orthodox álláspon-

tot, nyíltan az unifikáció hiveivé szegődött. Később a hitközség megbánta ezt a súlyos ballépést és egy közgyűlésen reparálta is az elkövetett hibát: visszavonta unifikációs állásfoglalását. A hitközség élére olyan férfiak kerültek akik belátták, hogy lelki vezető nélkül a hitközség vallási élete sokat szenved, mire határozatot hoztak, hogy az évek óta üresen álló rabbi széket most már rövid időn belül betöltik. Több próbaszónok meghallgatása után a hitközségi tagok zöme két jelölt köré csoportosult. Az egyik párt dr. Dohány József brassói, a másik párt Deutsch Adolf — rövid ideje — kosteli rabbit kívánta megválasztani. A két valóban tehetséges jelölt annyira elragadta a maga pártjának tagjait, hogy mindkét oldalon a legerősebb agitációt fejtették a maguk jelöltje érdekében és mivel a szemben álló pártok körülbelül egyenlő erők voltak, a választás kimenetele — amelynek amint az előre látható volt, egyikét szavazat többségen kellett eldölni — a választás befejeztéig bizonytalan volt. Az urnából mégis dr. Dohány József került ki győztesnek. A Deutsch-párt hatvan szavazatával szemben, hatvankét szavazatot nyert el és így két szótöbbséggel ő lett a halasi hitközség főrabbijává megválasztva. A jeles főrabbi, aki mostani hitközségében hiveinek legteljesebb meglelégedése és osztatlan elismerése mellett tölti be nemes hivatását, a választás előtt még beletörődött abba, hogy a hitközségben nem egyhangú lesz a megválasztása. A választás küzdelmeiben kárpótolta saját táborának lelkes ragaszkodása és az a biztos remény, hogy a választási küzdelmek lecsillapulása után — amennyiben ő lesz a győztes — a vele szemben álló hitközségi tagok is meg fognak hajolni az eredmény előtt és az egész hitközség osztatlan bizalmát fogja birni. Igen elkedvetleníti azonban, hogy ezek a hullámok nem üttek el, hanem, több rendbeli szabálytalanságot hozván fel indokul, a Deutsch-párt a választást megpeticionálta. — Addig tehát, amíg a választás jogérvényes nem lesz, — amint hírlik — az új főrabbi állását nem foglalja el, mert — igen nobilesan — nem akarja magát egy vitás és kétes rabbi állásba installáltatni, különösen akkor, amikor a fiatal és tehetséges koszteli rabbi pártja erősen bizakodik is a választás megsemmisítésében.

Nemesszalók. Az itteni hitközségben nemrég megüresedett rabbi állásra a hitközségi tagok tulnyomó többsége *Deutsch* Jenőt választotta meg. Az új rabbi sok éven keresztül a pozsonyi jesiva egyik kiváló növendéke volt és házassága óta már néhány esztendeje Sárospatakon lakott, ahol kizárólag talmud tanulásnak szentelte minden idejét. Már Sárospatakon is nagy megbecsülésben volt része az aránylag még fiatal rabbinak és megtisztelték azzal, hogy az egyik ottani talmud-egyesületben őt bízták meg az előadások megtartásával. Nemesszalók új rabbijával, az ifjabb magyar orthodox rabbikar egyik kiváló és értékes taggal szaporodik meg.

Kostel. A morvaországi konzervatív irányzatú *kosteli* hitközség — mint a külföldi vallásosabb hitközségek közül igen sokan — nagy előszeretettel választ ki magának valakit a fiatal és tehetséges magyar rabbijelöltek gárdájából, valahányszor az ottani rabbiság megüresedik. Két legutóbb ott működött rabbija, kiket rövid idő alatt jobb stallumokkal kínáltak meg, szintén magyar volt. Mostani választásuk *Deutsch* Adolfrá, a pozsonyi rabbi-iskolának egyik igen kiváló növendékére esett, akit a múlt hetekben meleg és díszes fogadtatás kíséretében már installálták is állásába. A fiatal rabbi, aki *Deutsch* S. magyargencsi kereskedő fia, tudásával, szónoki képességével és egyéb kiváló kvalitásaival új hitközsége osztatlan bizalmát és nagyrabecsülését bírja és működésével a legteljesebb mértékben meg vannak elégedve. Azonban — ez már szinte hagyományos balsorsa ennek a hitközségnek — minden rabbijukat rövidesen elviszi tőlük egy nagyobb hitközség. *Deutsch* Adolfot is majdnem elvesztették csak rövid pár heti működés után. Ugyanis, amint arról lapunk más helyén megemlékezünk, a halasi orthodox hitközség legutóbbi rabbiválasztásán mindössze két szavazatnyi kisebbségben maradt megválasztott dr. *Dohány* József brassói rabbival szemben.

Balatonfüred. A három évig üresedésben volt rabbiallást a hitközség most egy fiatal és tehetséges rabbival, *Goldstein* Ezrával, töltötte be. Az installáció a legimpozánsabb módon ment végbe. A pályaudvarról egyenesen a templom elé hajtottak, ahol Hirschfeld Samu, a hitközség legöregebb tagja, üdvözölte igen szép és meleg szavakkal az új rabbit,

aki meghatoltan mondott köszönetet a szép fogadtatásért. Este a hitközség tanácstermében sikerült bankett volt, amelyen a hitközségnek majdnem minden tagja résztvett. Székfoglalóját az installációra következő szombaton tartotta az új rabbi és igen szép és tartalmas beszédben fejtegette ki hitközsége hitéletének felvirágoztatására irányuló programját.

EGYLETI ÉLET.

A budapesti orthodox izraelita nőegylet, amely mindössze pár évi működésre tekinthet csak vissza, máris igen szép eredményeket produkál és erejéhez mérten elég szép munkát fejt ki a jótékonyág terén. Az egyletnek — pár esztendő óta már — különös specialitása, hogy így purim táján, a szigorú orthodox vallási és erkölcsi felfogásnak megfelelően, olyan teaestélyt ad, amelyen a férfiak megjelenését kizárja a résztvevők sorából. Az, hogy a férfiakat be nem engedik, korántsem jelenti azonban azt, hogy a jótékony cél érdekében a férfiakkal a jegyeket — lehetőleg minél többet — a buzgó hölgyeladók meg ne vásároltassák. Minthogy e kitűnő ötlet folytán szinte korlátlan számban lehet eladni jegyeket erre a teaestélyre (még külföldi férfi-ismerőseiket is meg szokták tisztelni a buzgóbbak), minden évben igen fényes jövedelmet biztosít ez az ártatlan fehér-teaestély a Nőegyletnek. Ezidén a Royal nagytermében tartották meg a hangversennyel egybekötött teaestélyt, amelyen *Herczog* Stella kisasszony operanékesnő és *Porges* Maurice gordonkaművész léptek fel nagy sikerrel. Az estély igen szépen és kedélyesen folyt le és nemcsak erkölcsi, hanem anyagi sikere sem maradt mögötte a régebbi hasonló purim-estélyeknek. Az egylet elnöknőjén, dr. Schächter Jakabnéen kívül, a rendező hölgybizottság tagjai buzgólkodtak legtöbbször az est sikerén. Ezek közül ki kell emelnünk első helyen özv. Blau Mira urnőt, a rendező-bizottság elnökét, továbbá öbudaí Freudiger Ábrahámné, Blau Károlyné, dr. Friedmann Izidorné, Bárkány Emilné, Safir Józsefné urnőket.

A Népasztal. Régi hiányossága volt a fővárosnak, hogy azok a szegényebb sorsú vallásos zsidók, akik a neolog népkonyhában nem akartak étkezni, sehol olcsó és valóban kóser el-

látást nem nyerhettek. Pár hónap előtt a budapesti orthodox hitközség néhány lelkes tagja buzgalommal és áldozatkészséggel megteremtette az *Orthodox Népasztal Egyesületet*, ahol ilyen szegényebb sorsú embereknek 60 fillérért rendes és tisztességes ebédet adnak. Hogy a valósággal jótékonyagszámba menő intézmény valóban közszükséglet volt, mi sem mutatja jobban, mint az, hogy naponként állandóan száz személynél több ül az asztalaihoz. Az egylet vezetősége — Diamant Jakab elnök, dr. *Deutsch* Emil titkár és Spitz József gazda — azokkal a nemeslelkű hölgyekkel egyetemben, akik a Népasztalnál napról-napra személyesen is fáradhatatlanul közreműködnek, minden propagandát felhasználnak arra, hogy az egylet jövedelmét szaporítsák. E célból e hó 15-én, szombaton este, a gyermekkert nagy helyiségeiben vigalmi estélyt rendeztek, hogy a tiszta jövedelmet a Népasztal részére használják fel. Az estélyen az orthodox hitközségnek színe-java — háromszáznál több személy — vett részt. Erkölcsileg is, anyagilag is igen szép sikerrel járt a dolog, amit a rendezőség legméltóbb jutalmának tarthat nagy és nehéz fáradságáért.

Budapest. A Tiferesz Bachurim egyesületet, amely utóbbi időben ideiglenesen fennhagyott működéssel, öbudaí *Freudiger* Károly elnök újból életre akarja kelteni, hogy nemes hivatását a budapesti vallásos érzelmű ifjuság érdekében ismét teljes erejéből megkezdhesse. Az egyletnek a Jozsóde Hatóra helyiségeiben hajlékot adott, ahol az ifjaknak szombaton és vasárnapon előadásokat fognak tartani. A közgyűlést legközelebb már egybe is hívja az elnök.

HALÁLOZÁS.

Zágráb. E hó 17-én meghalt *Weisz* Eleázár, az itteni konzervatív zsidó hitközség rabbija. Az elhunyt kiváló tudásáról és jámborságáról volt híres. Hitközségében, ahol évtizedeken át működött teljes odaadással, szerették és becsülték. Halála, amely életének 65-ik évében következett be, mély és általános részvételt keltett nemcsak hitközségében, hanem mindenütt, ahol kiváló személyét ismerték.

HYMEN.

— *Grünbaum* Miksa miskolci középiskolai hitoktató, lapunk munkatársa, aki a pozsonyi jesiván, ahol rabbioklevelet is nyert, a legtehetségesebb növendékek egyike volt, eljegyezte *Mermelstein* Mór beregszászi nagybirtokos nagyműveltségű leányát Frida kisasszonyt.

— *Katz* Sándor Pöcspertriből, eljegyezte *Rauchmann* Eszti ke kisasszonyt Tiszalókról.

— *Fürst* Leó a csuzi orth. izr. hitközség rabbija, eljegyezte *Sussmann* Viktornak a budapesti orth. izr. hitközség alrabbijának leányát, Sári kisasszonyt.

— *Lemberger* Dávid dragakőkereskedő Budapestről eljegyezte *Schlesinger* József bécsi könyvkereskedő leányát *Jenny* kisasszonyt.

— *Guttenplan* Ábrahám, a pozsonyi jesiva egyik jeles növendéke eljegyezte *Reichard* Salamon kolthai főrabbi leányát, *Gizella* kisasszonyt.

— *Goldstein* Samu gyimesfelsőbükki fakereskedő eljegyezte *Deutsch* Cillyke kisasszonyt Medgyesről.

KÜLÖNFÉLÉK.

A pozsonyi tüzvész, amely a múlt nyáron a régi gettót csaknem teljesen elhamvasztotta, még mindnyájunk élénk emlékezetében van. Azóta már ismét épül a zsidó negyed, a kormos romhalmoz helyén itt-ott már szép új bérpaloták emelkednek. A jesiva épülete azonban még mindig komoran, elhagyottan, meredező romfalakkal áll. A nagy kétemeletes épület teljesen hasznavehetetlen állapotba került és addig is, míg a jesiva új hajléka elkészül, az előadásokat ideiglenesen az orthodox izraelita hitközség elemi iskolájának e célra átalakított hatalmas tornatermében tartják meg. Az új jesivaépület tervrajza azonban már elkészült. Egyemeletesnek tervezik, az előadótermet nagyobbra építik, mint az eddigi volt és a kisebb tanteremben kívül, valószínűleg itt lesznek még az intézet hivatalos helyiségei is. A földszinten az előadó rabbi részére egy-

egy szobát építenek és itt helyezik el a jesiva nagy könyvtárát is a növendékek számára mindig nyitva levő beth-hamidrásban. A terv már kivitelre is kerülne, ám a szükséges költségekhez még mindig hiányzik 10—15 ezer korona. Annak idején a németországi Agudasz Jiszroel ígért ugyan 10,000 koronát a jesivaépület újjáépítésének költségeihez, azonban ez a megígért összeg érthetetlen okokból mindeztideig ki nem utaltatott. Bizonyos, hogy az elég tekintélyes összeg csak valami felreértés folytán késik.

A Pozsonyi Rabbiképző Intézetben e hó elején ejtették meg a szemeszterzáró vizsgákat. Elsajén — vasárnap — a jóra-dea és mellék-siur tantárgyaiból feleltek a növendékek *Friedmann* Lipót és *Rubinstein* Lipót előadó rabbi előtt, 8-án és 9-én pedig *Schreiber* Akiba igazgató főrabbi elnöklete alatt a rendes-siur kihallgatására került a sor. A vizsgán a növendékek igen kielégítő feleleteket adtak és a főrabbi teljes elismerését nyilváníttotta tudásukról és készségükről.

Regényünk. Olvasóink figyelmét ezen a helyen külön felhívjuk „*Fényes arc*” című regényünkre. A mai fiatal irógeneráció egyik legjelesebb és legtehetségesebb tagját, *Szekula* Jenőt, akinek halk tónusu, művészi finom novelláival leg-sűrűbben találkozunk az olvasóközönség legelőkelőbb napilapjainak hasábjain és aki egy regényével épp most aratott osztatlan és nagy sikert, megnyertük, hogy a „*Hitőr*” számára regényt írjon. *Szekula* Jenő, akinél az ókor világát, írónk közül alig ismeri valaki jobban; akinél szebben és művésziessébben alig tud ama kor embereiről nálunk mesélni valaki, a „*Fényes arc*” című regényében is tehetségének és írásművészetének legjavát fogja adni. Az író, aki nagy és hosszú utazásokat tett arab földön és aki impresszióit ott, az olajfák és ciprusok árnyékában tett sétái közben szívta magába, érdekfeszítően és művészi hűséggel fog mesélni közönségünknek a régi kor zsidóságának szenvedéseiről és hősiességéről.

OROSZORSZÁG.

Kitérések. A múlt esztendőben, a legújabb kimutatások szerint, 1362 zsidó tért át Oroszországban a gör. kath. hitre. Tekintve az oroszországi zsidók sanyaru helyzetét és a köztük sajnálatos módon mindjobban terjedő hitetlenséget, valószínűleg még ennél az ijesztő számmal is több volna a kikeresztelkedések listáján, azonban az egyházi körök sem nagyon szívesen fogadják a helyzetük javítása miatt sürűn jelentkező zsidókat. Élénk példá erre az a multkori eset, amikor 72 zsidó diák tüntetőleg egyszerre és nyilvánosan akarta a keresztiséget fölvenni, de az egyház visszautasította őket.

Minden napra egy vérvád. A Beilis-hecc kudarca még mindig nem törte meg az orosz pogromkedvelők szívós kitartását. Alig mulik el nap anélkül, hogy újabb vérvádhírek ne érkeznének az orosz birodalomból. Az ismert fastowi eset után, ahol tudvalevőleg egy paraszt által meggyilkolt zsidó gyermek halálát is a zsidókon keresték és ahol fegyelmivel akarták sujtani azt a vizsgálóbíró, aki nem volt hajlandó a fekete százak szekerét tolni, most Kievből jelentenek ismét egy vérvád-machinációt. Egy gazdag zsidó család gyermeke tűnt el, amire az igazi orosz férfiak rögtön megindították a hajszát, azzal az érvel, hogy a gyermek keresztény volt és erőszakkal térítették a zsidó hitre, azon célból, hogy véret vehessék. És bár a gyermek később megkerült, a lelketlen igazgatók nem szüntek meg a csöcseléklet a zsidók ellen igazgatni. A zsidók között nagy a félelem, üzleteik zárva vannak.

Szemorvosok kongresszusa. A múlt évben a hisztorikusok világkongresszusán, amelyet Szentpétervárra hívtak egybe, szegyenletes megálztatásban volt része az orosz kormányoknak, amiért a meghívott zsidó tudósok részére nem akart korlátlan tartózkodási engedélyt kiállítani. Egy pár világhírű zsidó hisztorikus inkább le is mondott a gyűlésen való megjelenésről, semhogy az orosz rendőrség folytonos őrizete alatt legyen: vajjon nem lépte-e túl a neki kisza-

bott tartózkodási helyet és időt. Most, hogy a szemorvosok készülnek a jövő nyáron Péterváron megtartani világkongresszusukat, ugyanigy akar eljárni az orosz rendőrség a zsidó tudósokkal. Minthogy az orvosok között különben is sok a zsidó, a sok nagynevű zsidó szem-speciálista — számbelileg is, tudásukat illetőleg is — a kongresszus tekintélyes részét képezné. A megalázó rendelet miatt azonban, amelyet a kormány ép úgy mint tavaly, most sem akar a kongresszus időtartamára velük szemben hatályon kívül helyezni, valószínűleg el se mennek a zsidó orvosok és minthogy nélkülük a gyűlést el se lehet képzelni, ma még nagyon kétséges, vajjon a jövő nyárra tervezett szemészeti világkongresszust Péterváron tartják-e meg. Valószínű, hogy ottan gyűlnek össze, ahol nem kezelik úgy a világ legnagyobb nevű orvosait, mint valami gyanu alatt álló kétép egyéneket.

Zsidó alap az orosz kispapoknak. Oroszországszerte kinos fel-tűnést keltett a félhivatalos „Russzija” azon közlése, hogy a gör. kath. egyház papnövéndékei egy báró Hirsch által létesített nagyobb összegű alapítványból jelentős évi szubvenciót élveznek. A dolog annál kinosabb, mert köztudomású, hogy ezek az intézetek valóságos melegágyai a vérvádszító tanoknak. Kiderült, hogy a furcsa alapítvány eredete még a múlt század 90-es éveibe nyúlik vissza. Hirsch báró ugyanis könnyíteni akarván az elnyomott orosz hittestvérek sorsán, zsidó gazdasági és kereskedelmi iskolák felállítását tervezte. Az orosz kormány azonban elzárkózott a báró kívánásainak teljesítése elől. — Illetékes helyről azután megsúgták neki, hogy egy alapítvány a gör. kath. egyháznak, ennek az engedélynek útját egyengethetné. Így létesült „Az orosz papnövélde zsidó alapja.”

NÉMETORSZÁG.

Majna melletti Frankfurt. A „Szabadegyesülés az orth. zsidóság érdekeire” című egyesület múlt hó 25-én tartott közgyűlésén ment végbe az egyelet ez évi tisztújítása. Ezt megelőzőleg a múlt évi működéséről számolt be az egyesület. Többek kö-

zött Vilmos császár huszonöt éves uralkodási jubileuma alkalmából, jubileumi alapot gyűjtöttek a császár nevére, amelyre 40.000 márkát adott össze a német orth. zsidóság. Be-hatóan foglalkoztak a vasárnapi munkaszünet kérdésével is, amely a szombatot tartó orth. zsidóság vitális érdeke. Érdekes megemlíteni, hogy az egyesület többszörös beadványára a hadügyminiszterium azt a választ adta, hogy a katonai szolgálati szabályzat elvileg a szombatot is a zsidó-ünnepek közé sorolja, e napokon tehát a felesleges lövészeti és írás-beli gyakorlatokat a zsidó katonák-kal végeztetni nem szabad. Vajjon a gyakorlatban mikép tudnak ennek az érdekes és liberális elvi határozatnak érvényt szerezni, az még egyelőre kérdéses.

GÖRÖGORSZÁG.

Szalonikiból a görög lakosság állandó ellenséges magatartása miatt tömegesen vándorolnak ki a zsidók. Nagy kárára van ez a szalonikii kereskedelemnek, amely tudvalevőleg a zsidók keze alatt fejlődött a Földközi tenger kereskedelmi gócpont-jává. A görög kormány apróbb figyelmességekkel igyekszik a zsidók kedvében járni, hogy megakadályozza a kivándorlást. Így legújabbán a katonáskodás alól mentette fel a szalonikii zsidókat, azon indokollással, hogy még nincsenek — aminthogy nem is lehetnek — teljesen össze-forrva a görög nemzettel, annak szokásaival és erkölcsével. És, bár az indokolás mögött nem valami hízeg vélemény rejlik, azt hisszük, még sem valami nagyon fogja sérteni a szalonikii zsidók hazafias önértését, akik bizony sirva-sírják vissza még ma is a régi félhold emberséges uralmát a mostani görög-világ helyett.

PALESZTINA.

Rotschild Edmund báró mostani látogatását nagy lelkesedéssel fogadta a szentföldi zsidóság. A nagy ember-barátot, akinek az összes palesztinai közjóléti intézmények igen sokat köszönhetnek, óriási tömeg várta a jaffai kikötőben. Rotschild innen Jeruzsálemba utazott, ahol a török

kormány engedelmével ásatásokat végeztet. A palesztinai zsidóság mindenütt, ahol csak megjelenik, szeretettel fogadja a nemeslelkű bárót.

Haifa közelében angol mérnökök gazdag petróleumforrásokra bukkantak. Az ottani zsidók előre örülnek, hogy majd újabb keresetre nyílik alkalmuk.

Jeruzsálem városa szerződést kötött egy francia pénzcsoporttal a városi vízvezeték és egy Jeruzsálem-Betlehem-i villamos vonal építésére. A munkálatok egy fél éven belül már meg is kezdődnek. A megkönnyített közlekedés sokban segítségére lesz a jeruzsálemi zsidók megélhetésének könnyítésére.

Beilis Mendel, aki a zsidóságra évezredek óta ránehezédő hazug vérvád miatt annyi sokat szenvedett, mint ismeretes, odahagyta szülő-hazáját, Oroszországot és családjával a szentföldre költözött. Rotschild báróval körülbelül egyidőben érkezett ott meg és a jaffai zsidóság sok szeretettel és melegséggel fogadta. Beilis Jaffának Tel-Owiw nevű negyedében telepedett le; abból a pénzből, amit még itthon összegyűjtöttek számára, földet vásárolt és most kertészkedéssel, földműveléssel foglalkozik.

Tüntetés Rotschild ásatásai ellen. Lapunk más helyén közöljük, hogy Rotschild Edmund báró a török kormány engedelmével ásatásokat végeztet Jeruzsálem közelében. A munkások a napokban hatalmas üregre bukkantak, amely telve volt korhadó embercsontokkal. A zsidó lakosság egy része ebben kegyelet-sértést látva, tiltakozó gyűlést rendezett, utána pedig tüntető körmenetre indultak Jeruzsálem utcáin. Az askenáz zsidók zsolttáros könyvekkel, a jemeniták pedig pálmá-ágakkal kezeikben adtak kifejezést gyászuknak és megbotránkozásuknak a kegyeléstértés fölött. Az ásatások vezetője igyekezett lecsendesíteni a tüntetőket, de ez nem sikerült. Az ásatásokat ennél fogva egy időre beszüntették.

TÁRCA

Alföldi kaland.

— Zsidó népmese a régi jó időkben. —

Irta: Bolgár Mózes.

Környes-körül, nem is olyan távol, aranykalászos buzatáblákon zajlik az élet és a munka; peng a kasza, zeng a dal és a falura álmatag csend borul. Két hosszú, szembenéző, izzó fehér ház sor között iromba, poros utca, a delelő nap alatt — ez Kunfalva, de úgy rémlik, mint valami forró homoksvatagba varázsolt sáttortábor, melynek lakói bűvös álomba merültek.

Magányos gebe álldogál az árnyékban az ől mögött, mozdulatlan lelógó fejjel és szundit. És amott a gólya a nádtetőn, ahogy féllábon állva néz a napba, oly meredt és néma. De még az Alföld „énekes vízi madarai” is hangtalanok, nem kuruttyolnak; holt vizekben, álló tavakban a hűvös-zöld békanyál-réteg alá huzódnak és csak néha eregetnek fel egy-egy apró, csavargós buborékot.

Sehol egy teremtet lélek! Alszik a falu, alszik és talán sohasem ébred fel. — De im felébrednek: két furcsa idegen hang veri fel nyomasztó álmából. Az örök nyugalom és a szűz ugar honába betolakodnak az ipar és a kereskedelem lármás előhírnökei.

— Ablakot csinyáltatnyi - nyi! — szól az egyik a felvégen.

— Hohó, hohó, mi van eladó — szól a másik az alvégen.

Egy kérdőző borju jámboran megbillenti a füleit a neszre és egy kíváncsi béka kikandikál a pocsolás árokból, de sehol egy teremtet lélek.

A vándorok elhallgatnak és mennek némán a torony irányában és öntudatlanul közelednek egymáshoz.

Arje a gyűrűs, elmerülve bandukol rozoga szekere mellett és piros, peftyes keszkenőjével fáradtan törülgeti homlokáról a csurgó verejtéket; hol pedig megveregeti bebéjének csontos tomporát. Nem kergeti a szegény párát, csak úgy biztatja: na még egy kicsit kócos kis lovacskám, kapsz harmatos muhart, aztán álldogálhatsz árnyékban, estig. Arje nem esik kétségbe, hogy nem állják körül legények, leányok, mint máskor. Baj is az, majd haza jönnek, ha alkonyodik, vig nótázással s majd lesz keletje a színes pántlikának és a betyárok pipaszárnak! Köhint egyet és csak úgy megszokásból ismét belekiált a csendbe:

— Csontot, rongyot, gubadarabot!

Kuhareka tótatyafi pediglen kinyújtja teveszerű nyakát és sárgás borjuszemeivel bánatosan belenéz az üres udvarokba. Ejnye, hát hol vannak a kackiás magyar

menyecskék! Aztán legyezve lebbenti szőrdaróc ujjasát és igazgatja a hátán a csillogó üvegtáblákat. Szent Nepomuk, hogy egyetlen törött ablakot sem látni: Hát nem volt itt a nyáron jeges zivatar?! És a kis fekete kunfiuk nem hajigálóznak, nem parittyáznak már ebben a kihalt faluban?! És újra neki fohászkozik;

— Ablakot csinyáltatnyi, ablakot!

— Ne rontsd a levegőt, jó ember — kiált oda neki a szembe jövő gyűrűs, nincs most egy épkezláb ember a faluban. Aratnak.

De kutya meleg van!

Egyszerre valami durranás hallszik.

— Jaj, lüttek! — mond Kuharek.

— Sár pukkantókat vágta a földhöz — mond Arje.

— Nini, ehol vannak a betyárok!

Mint valami kormos kobold-csapat, kapaszkodnak a közeli árok partjára a virgonc, mokány kunfiuk.

— Hajrá, mi az, hajrá!

Első pillanatra visszahökkennek a vadócok a két idegen láttára; bémészködnek, mint a kis bivalyborjúk, de hirtelen egyik lurkó elkiáltja magát:

— Zsidó!

Támad erre nagy kacagás, aztán vig hancurával futásnak erednek. De kis távolságra visszafordulnak, s sáros tenyerüket állukhoz illegetve, bolondos bakugrások kíséretében ismét elkezdi:

— Mee, zsidó, mee!

Arje rájuk se hederít. Kedvtelve megtapogatja sűrű bozontos, fekete szakállát (a golyhók, hogy ezt kecskeszakállnak csufolják!) és a szekér birfájának támaszkodva eltűnődik: hogy is van az, Istenem, hogy ezen a hórihorgas tóton nem találnak kivetni valót, csak rajtam! Pedig ez a csepűhajzat, az a szösze bajusz, az a beesett mellkas és azok a kiálló pofacsontok és ez az egész nyakigláb ember abba a kopott darócruhába bujtatva, igazán esetben és nevetséges; úgy néz ki, mint valami sovány, heptikás medve.

De őt nem nevetik ki, dehogy! Ő maga is vigyorog, mikor egy-egy kemény göröngy a gyűrűs felé repül és borjuszemei bambán hunyorgatnak:

— Huj, huj chlapec, na na!

Most egyszerre két kő süvit végig a levegőn, az egyik éppen Arjét kólintja fejbe, a másik a tót atyafi hátába vágódik és — csrr! — szilánkokra töri a zöldes üvegtáblákat.

— Na megállj, bitang! — szisszent fel Arje és kezébe kapja az ostort.

— Ajajj, az én drága üvegem! — bömböl Kuharek.

Mindketten utána iramodnak a gyerekeknek. Arje suhint az ostorral és alaposan paskolja a meztelen láb-szárakat; Kuharek meg elcsipi az egyik lurkót és fültövön fogja.

— Tyere petyár, tyere a richtárhoz . . . Jaj, az üvegem, jaj!

A gyermek dermedten, gépiesen, ónszinű arccal

kullog mellette. Jaj most valami zuzmarás jégbarlangba viszi, ahol elevenen megfagy, vagy valami kopár hegytetőre.

— Nem ő volt, nem ő volt — kiabálnak a pajtások és éktelen lármával szaladnak utána, de a tót csak vonszolja könyörtelenül.

— Na mi az, atyafi? Mit akar kend avval a fiuval? — kiált át egy mély férfihang a rácsos kapu mögül.

A tót felnéz: hatalmas termetű magyar gazda derecsodó feje hajlik ki az udvarajtóból.

— Nyem bánom, megyek a richtár, a biróhoz, nyem bánom!

— Kerülj hát beljebb, én vagyok a biró. De engedj el már a gyerekeknek a fülét, — mondja gőgös parancsoló hangon. — Na mi baj, Gyurka?

— Az nagy baj — felel a tót a gyerek helyett, eltorzta az enyém három táblát üveget.

Kerekes Kis András homloka kemény ráncokba verődik.

— Ejnye ebadta kölyke, miért tetted azt?! — A gyerek félénken vállai közé huzza gömbölyű fejét:

— Nem tudom, nem akartam, nagyapám. Ne verjen meg.

— Nyem tudom, nyem akartam, de nyekem öt forint kár van!

— Már most erigy anyádhoz, fizesse meg, én nem fizetem.

— András bácsi, kiált bele bátran a zömök kis Molnár Pista, mi a zsidót hajigáltuk, nem ezt a madárijesztőt!

— A zsidót mondod? Hát miért nem szól kend? Hát hol van a zsidó, hivd ide hamar!

Arje éppen véres fejét mosogatta a mohos vályunál, mikor a gyerek eljött érte. Nyugodtan megitta a lovát és gyanútlanul indult a biró portájára. Bizonyára tanúra van szüksége a tótnak — elmélkedik — úgy kell neki, miért nem huzódott félre, mit ugrált ott és vigyorgott, mikor kövek repültek felém.

Ezenközben pediglen a biró ur felvette vasárnap zsinóros mándliját és leült a tornácra. Mert eddiglen csak tereferé volt, de most törvényt fog ülni, a már nem járja ingujjban, tudja ő, mi dukál, mi nem!

Mikor Arje elébe került, az eresznél tiltólag, méltóságteljesen intett neki:

— Ott állj meg, Mózsi!

— Biró uram, kegyelmed engem a nádfalusi tollasnak néz, az a Mózsi, én Sástón lakom, Arje vagyok.

— Mindegy az; Mózsi — Mózsi. Ne felelj, de azt mond meg, ki törte el ennek az embernek az üvegét?

— Hát az, aki az én fejemet is betörte. Itt van ni! Tudom is én, ki volt. Az a kő is nekem volt szánva...

— Na lám, hát bevallod, hogy te vagy az oka!

— Én biró uram? Hátha kegyelmedet akarná valaki meghajigálni?

— Már hogy mersz ilyet mondani, adta zsidája!

Azt mondom, te vagy az oka, punktum! Ha itt nem lábatlankodsz a faluban, nem hajították volna meg a tótot. Hát azért mondom, egy kettő szurd le neki az öt pengőjét. Na nem igaz, atyafi?!

— Az is nem van rossz, pán biró, csak megkapni az öt forint, annyit kóstál hónap Debrecenben. Vakulj meg, ha nem!

— Biró uram, ugy-e kegyelmed csak tréfál! Hát nem elég, hogy bevették a fejem.—!

— Az enyémet is bevették már, nem baj, ebsont beforr, de az üveget nem lehet összedrótozni.

— De én nem fizetek biró ur, miért én?...

— Nem-e? Ha én parancsolom! a biró? Na megállj! Fiuk, ki szalad el a kisbiróért?

Mind szaladt. A zömök gyerekek, mint a kis hordók, ugy gurultak ki az udvarból, némelyike cigánykereket is hányt örömben. És néhány perc multán ott ácsorgott a község valamennyi naplopója, himpellérje és kódisa, élükön Vak Gyuri, a toprongyos félszemű kisbiró.

Arje hátrafordult, látta a ficánkoló, vihogó népséget és könyörgőre vette a dolgot:

— Biró uram, hát ki mondja, hogy én nem akarok fizetni? Én akarok, de nincs pénzem, nincs, hétfő van csak. Vegyék el a lovamat, a...

— Kell is itt valakinek a te gebéd, nevet kevélyen a táltosok ura. Van neked pénzed Mózsi, hiába tagadod! Fizess, mert minden pengő öt bot, tudod-e, olyan huszonötöt veretek végig rajtad, hogy megemlegeted.

A csőcselék röhögött, Arje kapkodott, izegve-mozogva a zsebéhez kap:

— Nézzé biró uram ezt a tajtékpipát! A vöröstenger tajtékjából készült. Olyan most, akár a vaj, de ha egy hónapig szijja, nem akarok keveset mondani, ugy meg pirosodik, mint az a gyönyörű meggy. Mit mondjak, nagyszerű pipa lesz. Oda adom, biró uramnak, csak ugy, ... ugy zálogba, majd meghozom az öt pengőt vasárnap és akkor hozok hozzávaló szárat és csutorát is,

A becsületes, kemény kun koponyában motoszkálni kezd valami viaskodó sejtalem... hiszen szép, nagyon szép lesz kifüstölve ez a cikornyás, virágos pipa... de nem érti meg a megszorult zsidó kapkodó kísérletét... Hát rárvall:

— Ne kerepelj annyit össze-vissza! Fizetsz, vagy nem fizetsz? Kertáj, nider! Hasalj le! Elő Gyurica avval a somfa bottal!

A kisbiró megpödrí gácsérfarku kis bajszát és kilép. Arje arca eltorzul. Egy ötlet villan át agyában: mentsük meg a fejszének a nyelét:

— Gyuri, kisbiró ur, szól dadogva, tartsa maga addig a pipát...

A nyomorék megérti a nyomorultat. Félszeme megvillan, pillája sokat-mondóan rebben: majd nagyokat suhint és aprókat sujt...

REGÉNY.

Fényes arc.

Irtó: Szekula Jenő.

(1)

Arje sóhatjva, de bizkodva ereszkedik le a földre, lefekszik.

— Na mit morogsz Mózsi? Harsog dühösen a biró. Valld be, hogy az apám Istenét szidtdad most zsidóul! Ugy-e?

Mit csináljon most szegény Arje? Hogyan adja be ennek a pogánynak, hogy ő mit mormogott! De az a Gyurica olyan biztatóan hunyorgat, bátorságra kap... lesz, ami lesz.

Hát hogy is mondjam, biró uram, kezdi keserű nyés mosollyal, volt nekünk sok ezer esztendővel ezelőtt egy igen híres nevezetes papunk, a Mózes volt a bibliából. Sok csudát tett életében, aztán jövendőmondáshoz is értett. Amint hát egyszer érzi, hogy halálán van, magára veszi a fehér-fekete csikos imalepedőt, maga köré gyűjti a népet és jósol nekik, hogy azt mondja: halljátok Izrael fiai, (már mint mink zsidók!) azt mondom nektek, ha jók lesztek, jó az Isten, jót ad, de ha rosszak lesztek, jön az ellenség, háboru, dögvész — tudom is én — mindenféle kolera, kólyika; ezeken kívül — mondja a végén — jönnek még csapások, melyekről nem szól a biblia. Hogy milyenek lesznek azok, már ő sem tudta; gondolta, majd kieszeli az ellenségünk. Hát én most is csak azt mormogtam magamban, hogy az én huszonöt botom is olyanféle csapás lesz, melyről nem szól a biblia. Igaza volt Mózesnek, ezt ő nem birta volna kifundálni, ezt biró uramra birta!

— Micsoda. Hogy én rám birta?! Még csak az kell! Már pedig nekem zsidó pap nem fog diktálni! Majd megmutatom én, hogy nincs igaza! Azért sem kapsz huszonötöt, hord el magad! Előre mars!

Bizony Arje nem hagyta magának kétszer mondani. Rohant, befogott és menekült. Csak az utolsó háznál nézett vissza... Nem üldözte senki, csak alkonyi árnyak suhantak a háta mögött.

Aztán jött az éjszaka és ráborult a tájra, csöndes lett minden: nyugovóra tért a falu.

GONDOLATOK.

Ki a leggyávább? Aki halálfélelemből hal meg...

*

A türelem rózsája a bölcsesség fáján terem...

*

A világ nem lehet el myrha-kereskedő nélkül, de nem lehet cserző-mester nélkül sem; boldog kit sorsa myrha-kereskedővé, és nyomorult, kit cserző-mesterré...

*

Őseink csak a tetőgerendákat döntötték le, mink a falakat hordtuk szét...

*

Csodálatos: itt alszol és Aszpamjában álmodozol...

Kertek és olajerdők között, egy nagy sikságon, melynek határa az óriási arab homoksvatagba vész el, terül el Medina. Kék hegyek ölelik át köröskörül hármas lánca olvadva a széleken. Tavasz alkonyatokon a szellő alásodorja a kísérteties Bal el Munakah utra, a minaretek fölé, a függőkertekre, a mecsetre, ahol Mohamed csontjai porladoznak, s az óváros zsidónegyedére, ahol szűk, egymásba olvadó házak között a harcias Kaiunah héber törzs ivadéka élnek, — távoli és elfelejtett fensíkok illatát. Ez Medina, régi és dicsőséges város, amely most negyven ezer lelket számlál, amely néha százazrekre menő tömeget lát ódon, s többször leégett falai között vendégül, beduinokat, perzsákat, fantasztikus viseletű szireket, európai törököt, indut és egyiptomit; a kerek rózsza minden irányából összeverődve, ahol az iszlám követői élnek. Mert Mohamed próféta futásának a színhelye volt ez a város, s a halála pillanatának is. S a citadella, amely rozoga ágyuival magas oromról néz az utra, amely vezet a messze Vöröstenger felé, a keleti kapun át, hatalmas porfelleget sokszor lát gomolyogni az uton, ahogy felvonulnak a végnélküli karavánok, teveháton, vagy karcsu paripák nyergét megülve. A mohamedánok épenolysűrűn zárandokolnak ide, mint Mekkába. A város nekik szentföld.

De engem csak a város zsidó emlékei érdekeltek, amelyek vérrel és vassal bevésve, még most is ott izzanak a megüszkösödött köveken, s az országot forró és fehér porába vésve. Mert Medina valamikor zsidóváros volt. Palesztinából idevetődött héber telepesek éltek itt, talán a római szolgaság elől menekülve, mikor Jeruzsálem megszentett utcáit elárasztották Hadrianus vad és kegyetlen légiói, s a föld legdicsőbb és leghatalmasabb temploma a tűz és a lángok martaléka lőn. Vagy még előbb, — talán a babilonai száműzetés idején futottak, hogy földet és szabadságot találjanak, vad nomád, de vendégszerető népek között. Talán még a királyok uralkodásának idejében települtek le, a dicsőség és a nagyság fényében, mikor az országoton, amely vezet Jeruzsálem felé, Sába királynőnek, mirhával, tömjénnel, balzsammal és arannyal megterhelt fogatai vonultak föl, hogy bemutassák azokat Salamon király előtt hódolással. Ki tudja, hogyan történhetett? De ki kérdi a homokot, amely a végtelen sivatag fölött táncol, hogy a vad forgószél vajjon hova szórja? Ki kérdi az éjszaka csillagát, hova fog vonulni tündöklő és mennyei útján. Ki kérdi és kinek van joga hozzá! Talán egy időben települtek le, mint Arábiának első őslakói, a koreisták.

A várost ebben az időben Jathribnak hívták.

Behunyom a szemem, hogy távolabbra lássak. Messze, tizenhárom évszázad temetőjébe, mikor Jathrib nagy falu volt csak, de a mecset helyén még sinagoga állott, oszlopai illatos fából faragva, talán a Holttenger partján magasra nővő vörös cédrusokból. Hogy lássam, s bemutassam másoknak is, az arab földön évszázadokkal ezelőtt élt zsidó törzsek életét. Mert bátor és elszánt faj volt, amely kardot forgatott, s hősi hagyományokon növekedett nagygyá, s többnyire a csatamező rivó homokja fölött emlékezett meg elesett hőseiről. Nagy diplomatai, tudósai, költői és hadvezérei is voltak egyben. Életüknek és pusztulásuknak véres, de dicsőséggel átitatott története az arab krónikák homok-sivatagában vesz el.

Az arab földön szétszórva, oázisok szélén és sziklás, kővecses városokban mindenütt voltak zsidó telepek. Hívták a törzseiket kaibaroknak, benu-nadiroknak, kaiunáknak és kuraizáknak, — ezek voltak a legnevezetesebbek. Külön királyok uralkodása alatt éltek, szabadon és függetlenül, békés vagy háboruba keveredve a szomszédos arab törzsekkel. Minden városnak más királyai voltak, külön vezérei, papjai és főemberei.

A virágzó gyarmataikat Mohamed az arab próféta irtotta ki, aki előbb hízelt nekik, kihasználta vendégszeretetüket, majd meggyűlölte őket és véres háboruba keveredett velük, — mert a zsidók természetesen kétségbe vonták prófétai hivatottságát. Az árok, amely Medina óriási és fehér falai alatt elvonul, még látta a zsidó hadvezéreket tanakodni, akik elmulasztották a kedvező rohamot, mert nem akartak kardot rántani szombaton. A Bedr völgye alatt a fehér temető, a világ legvittebb lovasságának, a nadiroknak a csonthekatombját őrzi.

*

A harcok és a szenvedések emléke járt az eszemben tündéri augusztusi éjszakán, amely csendes volt és illatos, talán olyan, mint a próféta futásának a napja. Mohamed temploma előtt állottam, amely azon a helyen épült, hol ez a harcos arab vallásalapító meghalt, s ahol most a hamvait őrzik.

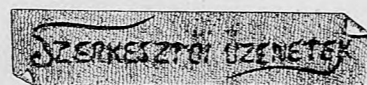
Érdekes már maga a templom is. Az El-Haram. A nagy mecset. Háromezer lámpa világítja. Négyszáz faragott oszlopon pihen a kupola. A közepén áll Mohamed sirja, fekete kőépület, amelyet parányi vasrácszat övez körül. A sir gyönyörű sötétszövetű szőnyegekkel van leborítva, melyeket minden hat évben hoznak és kicserélnek, — Konstantinápolyból. A fekete kőlapokat föl lehet emelni, hogy a zarándokoknak meglehessen mutatni az arab próféta fehér márványkoporsóját.

Bámultam a hatalmas kupolát; amely fekete szikla gyanánt meredt bele a fehér éjszakába. Mit a fanatizmus emelt s ahova tollászodni, viharos időben madarak megszállanak.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A Wiener Bank-Verein igazgató-tanácsa f. hó 4-iki ülésén, az igazgatóság előterjesztette az 1913. évi mérleget, mely az előző évről áthozott 593.877.51 korona nvereségelővitel betudásával 29,004.930.81 korona bruttó nyereség mellett 13,794.181.56 korona tiszta nyereséget tüntet fel. Ezen nyereség az összehasonlítás alapját képező utolsó két üzletév nyereség-áthozatalai közötti különbözet figyelembevételével 509.119.05 koronával nagyobb a tavalyinál. Az igazgatóság indítványára az igazgató-tanács elhatározta, hogy a folyó évi április 3-ikára egybehívandó közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a tartalékalap az alapszabályban megállapított kvótával, azaz 670.030.40 koronával javadalmaztassék, az alapszabályszerű és szerződéses jutalékok, valamint a Wiener Bankverein tisztviselőinek nyugdíjalapja javára fordítandó 400.000 K. levonása után osztalék fejében részvényenként 32 K. = 8% (a múlt évi 30 K. = 7^{1/2}%-kal szemben) fizetessék, 618.589.59 korona pedig új számlára vitessék át. A konzorciális üzletekből 1913. év végéig befolyt nyereségek a mérlegben elszámoltattak és pedig részben a nyereség- és veszteség-számlára könyveltettek, részben pedig aktíváknak alacsonyabb értékelésére fordítottak. Az igazgató-tanács elhatározta továbbá a közgyűlés elé azt a javaslatot terjeszteni, hogy az alapszabályszerű jogával élve, az alaptőkét 130,000.000 — koronáról 150,000.000 — koronára felemelje, az új részvények kibocsátásának módozatait és időpontját pedig az igazgató-tanács belátására bizza. Az alaptőke felemelésével kapcsolatosan eszközözendő alapszabálymódosítások határozat hozatal céljából szintén a közgyűlés elé lesznek terjesztendőek.

Tudósításokat mindenkitől köszönettel veszünk. Kívánatra küldünk tudósítói igazolványt. Különösen a hitközségi jegyzőket és titkárokat kérjük, hogy minden a nyilvánosságot érdeklő zsidó eseményről lapunkat azonnal értesítsék. A fontosabb esetekről és személyekről lehetőleg képeket is kérünk.

Lapunk barátainak. A szives és őszinte szerencsekívánatok az igaz ügy nevében hálással köszönjük. Reméljük, hogy fogantja is lesz.

Többeknek. Technikai okok miatt ebből a számból sajnálatunkra kiszorult. Majd később.

Munkatársainknak. A küldött dolgokért fogadják őszinte hálánk és köszönetünk kifejezését. Nem rajtunk, hanem a kényszerítő körülményeken mulott, hogy egyes dolgok aktuálitásukat veszítve, lemaradtak. Ami nincs időhöz kötve, az sorra kerül.

Minden kávéházban és vendéglőben kérje a HITŐRT!

Jakob Schlesinger
Orth. כשר Restaurant

(Chef selber Koch.)

Restaurant-Küche unter persönlicher Leitung.

Budapest, Váci-körut 19. sz.

TELEFON 18-76
KOH
ARNOLD

SIRKÖRAKTÁRA

Budapest, VII, Károly-körut 15

Szombaton és ünnepnapon zárva. — Nagy raktár olcsó, művészi kivitelű siremlékekben. — Tervek és költségvetések díjmentesen. — Javitási munkák a temetőben.

ORTH. כשר

TAUBER
ADOLF

ORTH. כשר

VENDÉGLŐJE

BUDAPEST, VII., ROMBACH-UTCA 16. SZÁM.

Jutányos áron vállalom lakodalmakat! Referenciákkal főt. REICH KOPPEL kir. tan. fő-rabbi ur szolgál.

Magyarországnak legnagyobb
CEILON TEA BEHOZATALA

GLÜCK ÉS TAUBER
CÉGNÉL BUDAPEST, LÁZÁR-UTCA 8.

Kaphatók csomagokban és ládákban. — Specialitások virágteákban. — Vízontelárusítóknak legmagasabb engedmény. Külön figyelembe ajánljuk Sel Peszach teánkat! A legmegbízhatóbb orth. referenciákkal szolgálhatunk.

Orth. כשר cukrászda

Telefon: 105—79.

Budapest, VII., Dob-utca 22

Friedmann Salamon

Ünnepi alkalmakra és paszitákra specialitások készítenek.

Vidéki megrendelések pontosan eszközölnének

MŰVELT BOCHER

kerestetik azonnali belépésre, aki chimus, rasi, tenacht és a 4 elemi osztály tananyagát 10 gyermekkel tanítani képes. Javadalmazás 500 K évi fizetés és teljes ellátás; vagy 1200 K, lakás, fűtés és világítás.

Ring Sámuel, Marosvásárhely.

Danczinger József

orthodox כשר!

cukrászda és kávéház

Telefon 121-69 Budapest, Telefon 121-69

VII. ker., Rombach-utca 13. sz.

Keresek

25 év körüli bochert, aki külföldre nősilni akarna.

Jó talmudista, művelt és mindenk felett vallásos legyen. Kapna igen szép, művelt leányt, szép kelengyét és az üzlet szerint, öt-tizenötezer koronáig rugó hozományt. Sajátkezüleg irt, jó orthodox referenciákkal ellátott ajánlatokat kérem „MENACHEM“ jeligére e lap kiadóhivatalába küldeni. (Eötvös-utca 33.)

HUSVÉTI CUKOR

- ✦ A közeledő peszach ünnepekre ajánljuk a bonyhádi és lőrinci orth. rabbinusok ellenőrzése mellett készült husvéti gyártmányainkat, mint kocka és liszt-cukrot, ládákban és dobozokban, pilé cukrot zsákokban, valamint söveg-cukrot

SELYPI CUKORGYÁR R.-T.
KÖZ-
PONTI
IRODA BUDAPEST, V, ZOLTÁN-Ú. 8.